

MISSIONERA, KONSUMERA OCH DOMINERA: KYRKANS PROFETISKA UPPDRAG ENLIGT DOMINIONTEOLOGIN*

MIKAEL STENHAMMAR

Akademi för Ledarskap och Teologi
mikael.stenhammar@altutbildning.se

ABSTRACT ❀ Syftet med den här artikeln är att beskriva och diskutera dominionteologin, en teologisk inriktning utvecklad inom neopentekostala grupper som tolkar kristnas härskarmandat (1 Mos 1:26–28) som ett uppdrag att utöka sitt inflytande i världen genom tre praktiker: troende regerar genom att missionera, konsumera och dominera. Fokuset i den här artikeln ligger främst på att dominera, eftersom visionen om hur kyrkan ska leva ut sitt profetiska uppdrag framträder tydligast där. Av särskilt intresse är det så kallade ”sjubergsmandatet”, vilket bär på visionen av att troende ska inta ledarställningar inom samhällets ”sju sfärer”. Sin påtagliga framgång till trots argumenterar artikeln för att dominionteologin bär på tre teologiska tillkortakommanden: bristande eskatologisk vision av framtiden, bristande pneumatologisk insikt gällande den heliga Anden och bristande kristologisk förståelse av vad som utgör sann makt i ljuset av Jesus. Dessa brister gör att dominionteologin skapar konflikt med ett pentekostalt etos.

❀

* Tack till den anonyme granskaren vars skarpa ögon och kommenterar har gjort slutresultat bättre och Tomas Poletti Lundström för att generöst delat med sig av hittills opublicerat material.

INLEDNING

Att Guds folk är kallade bära Andens kraft i världen är en grundläggande trosövertygelse inom den 700 miljoner starka pingstkarismatiska rörelsen. I den här artikeln kommer jag beskriva hur denna förvisning, när den kopplas med en viss tolkning av Guds befallning till Adam och Eva att härska och lägga jorden under sig (1 Mos 1:26–28) blivit paradigmatiserad och format en distinkt självförståelse och praxis i relation till omvärlden. ”Dominionism” eller ”Dominion Theology” kallas den specifika teologiska inriktning som utvecklats inom neopentekostala grupper.¹ Kristna, påverkade av denna teologiska strömning som jag härnäst refererar till som *dominionsteologi*, tolkar sitt huvuduppdrag i termer av att utöka sitt maktinflytande i världen och att åskådliggöra sin konungsliga identitet. Även om termen kan vara obekant har den underliggande teologiska förståelsen fått massiv påverkan på hur många pentekostala kristna ser på sin roll och sitt uppdrag i världen, samt vad som utgör sant profetiska handlingar. Trots dominionsteologins globala inflytande och trots att centrala teman fått gehör i svenska neopentekostala och väckelsekristna sammanhang är förståelsen i nordisk kontext begränsad och i behov av fördjupning.²

I denna artikel avser jag att kritiskt diskutera dominionsteologin utifrån en pentekostal teologi och världsbild. Detta val motiveras främst av att dominionsteologin har uppstått inom den neopentekostala rörelsen, vilket gör en pentekostalt formad analys särskilt relevant. Bland den kritik som publicerats är ett medvetet pentekostalt perspektiv relativt ovanligt, trots att det är viktigt att pentekostala forskare och teologer tar ansvar för

¹ Se Peter Wagner, *Dominion! Your Role in Bringing Heaven to Earth* (Shippensburg: Destiny Image, 2022).

² Arne Helge Teigen, ”Profetiene om Donald Trump, USA og NAR-bevegelsen: En kritisk undersøkelse av profetier om Donald Trump, USA og Guds rike innen New Apostolic Reformation-bevegelsen”, *Theofilos* 12/2–3 (2020), 291–309 (307); Tomas Poletti Lundström, ”Evangelical Supremacy: Political Thought in a Swedish Revivalist Newspaper”, *Nordic Journal of Religion and Society* 36/2 (2023), 81–94; idem, ”Political Evangelicalism in Sweden”, *Sociology of Religion* (kommande).

de olika strömningar som finns inom rörelsen. Jag väljer också att analysera dominionteologin från ett systematiskt teologiskt perspektiv för att belysa teologiska brister som har stora konsekvenser för pentekostal tro och liv. Dominionteologin behöver självklart analyseras utifrån flera olika perspektiv – för en djupare förståelse blir särskilt ett så kallat politiskt teologiskt perspektiv viktigt. Inom ramen för denna artikel finns det dock inte utrymme för detta, men jag hoppas att innehållet ger en grund som kan byggas vidare på.³

I det som följer kommer jag först att kortfattat skissa kartbilden över global pentekostalism och var dominionteologin återfinns och därefter beskriva hur tanken på att troende ska regera har tagit sig tre tydliga praktiska uttryck: regera genom att missionera, konsumera och dominera. Mitt huvudfokus ligger på det sistnämnda, då det är där som visionen av hur kyrkans ska leva ut sitt profetiska uppdrag i samhället blir som tydligast. Av särskilt intresse blir det så kallade ”sjubergsmandatet”, vilket bär på visionen av att troende ska inta ledarställningar inom samhällets ”sju sfärer”. Jag avslutar med att ur pentekostal synvinkel forma en teologisk kritik där jag pekar på hur dominionteologin har brister i sin syn på historiens slut, sin syn på den helige Ande och sin syn på Jesus och vad som utgör sann, kristusformad makt.

Innan jag tar mig an dessa uppgifter kan en kort självbiografisk notering vara passande. Jag skriver i egenskap av pentekostal predikant, missionär och teolog vilket gör att jag finns nära de grupper jag redogör för här. Sedan tre år tillbaka befinner jag mig tillsammans med min familj i Fort Worth, Texas, USA och träffar troende som bär på olika grader av dominionteologi. Mitt insiderperspektiv hoppas jag bidrar med viktiga nyanseringar samtidigt som mina kritiska reflektioner ska tolkas som

³ En djupare analys skulle berikas av forskning från särskilt Amos Yong, Steven M. Studebaker och Wolfgang Vondey. Trots att ingen av dessa uttryckligen interagerar med dominionteologin skulle följande böcker vara av intresse: Amos Yong, *In the Days of Caesar: Pentecostalism and Political Theology* (Grand Rapids: Eerdmans, 2010); Steven M. Studebaker, *A Pentecostal Political Theology for American Renewal: Spirit of the Kingdoms, Citizens of the Cities* (New York: Palgrave Macmillan, 2016); Wolfgang Vondey, *The Scandal of Pentecost: A Theology of the Public Church* (London: Bloomsbury T&T Clark, 2023).

framförda inom den pentekostala familjen. Målsättningen för all min forskning och allt mitt skrivande är att verka för biblisk och sund pentekostal tro och liv och min övertygelse är att det finns goda resurser inom pentekostal teologi för att nå dit. Jag pekar ut några av dessa i texten som följer.

DOMINIONTEOLOGINS PLATS INOM GLOBAL PENTEKOSTALISM

Då dominionteologin finns inom global pentekostalism är det viktigt att få en överblick över denna mångfasetterade och erkänt svårdefinierade rörelse.⁴ I den här artikeln kommer jag använda *pentekostalism/pentekostal* för att hänvisa till hela den globala pingstkarismatiska rörelse som har sin identitet och praktik grundad i Andens utgjutande på pingstdagen, troendes samtida erfarenhet av Anden och praktiserandet av Andens gåvor.⁵ En grundläggande trefaldig uppdelning av global pentekostalism är vedertagen inom forskningen och en kort översikt hjälper oss att lokalisera var dominionteologin finns.⁶

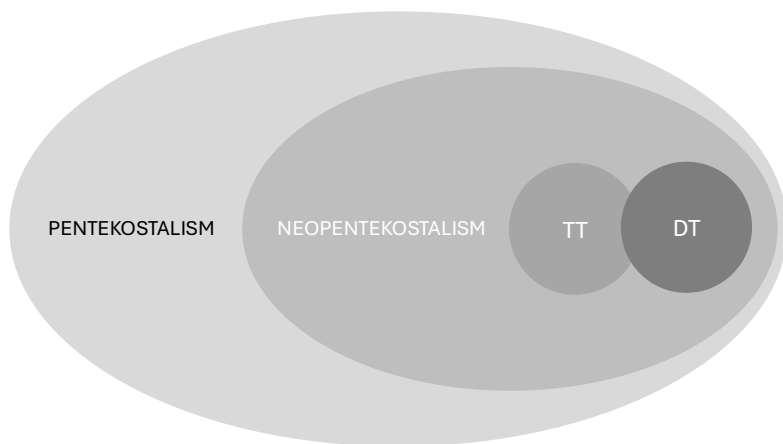
Klassisk pentekostalism utgörs av samfund som har någon form av historisk koppling till väckelsen på Azusa Street i Los Angeles med start 1906. Bland klassisk pentekostalism kan nämnas svenska Pingströrelsen, brittiska Elim samt amerikanska Assemblies of God och Church of God Cleaveland. Till skillnad från dessa samfundspentekostaler utgörs karismatisk tro däremot av troende inom historiska kyrkor som sedan förnyelseväckelsen på 1960-talet och framåt har upplevt Anden och deltar i karismatiska praktiker och som står kvar i sin egen tradition. Exempelvis utgör karismatiska katoliker en mycket stor grupp inom världsvid pentekostal-

⁴ För en introduktion över pentekostalismens paradoxer, se Wolfgang Vondey, *Pentecostalism: A Guide for the Perplexed* (London: Bloomsbury T&T Clark, 2013).

⁵ Se Allan Heaton Anderson, *Introduction to Pentecostalism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 6.

⁶ Till exempel Vondey, *Pentecostalism*, 16–23.

ism. Neopentekostalism, som står i fokus i den här artikeln, är en stor, snabbt växande och svårdefinierad grupp då den särskilt utgörs av internationella nätverk formade runt karismatiska nyckelledare och oberoende megakyrkor. Neopentekostalism (ibland kallad neokarismatik) består i sig av fyra undergrupper: (1) Trosteologin/framgångsteologin; (2) Third Wave-församlingar som till exempel Vineyard; (3) Nyapostoliska grupper som New Apostolic Reformation; och (4) andra oberoende nya kyrkor som är svåra att kategorisera på grund av överlappning mellan de tre tidigare undergrupperna och klassiska pentekostala grupper. Figur 1 åskådliggör på ett förenklat sätt dominionsteologins (DT) relation till trosteologin (TT) och dess plats inom global pentekostalism.

Figur 1: *Dominionsteologins plats inom pentekostalismen*

För våra syften är det viktigt att notera att dominionsteologin är en del av den globala pentekostala rörelsen och klassas inom den neopentekostala grenen.⁷ Teologin tog sin slutgiltiga form inom nyapostoliska grupper

⁷ Det klassiskt pentekostala samfundet Assemblies of God i USA listar dominionsteologin som en avvikande lära och beskriver den som "obiblisk triumfalism", se General Presbytery of the Assemblies of God, "Endtime Revival – Spirit-Led and Spirit-Controlled: A Response to Resolution 16" (2000).

men överlappar samtidigt till stor del med trosteologi och kan på flera sätt ses som en del av och utveckling av den. Jag återkommer till den nyapostoliska New Apostolic Reformation senare.

Som nämnts ovan kommer tron på ett gudomligt härskarmandat till uttryck i framför allt tre praktiker: regera genom att missionera, konsumera och dominera. Nedan kommer dessa att introduceras, följt av ett huvudfokus på den sistnämnda. Min uppdelning följer vad jag menar är deras historiska uppkomst, men redogörelserna följer inte någon strikt historisk projektion utan inkluderar samtida förändringar och utvecklingar.

REGERA GENOM ATT MISSIONERA

Enligt dominionsteologin får troendes gudagivna mandat att utöva heravälde i världen direkt uttryck i spridandet av evangeliet. Missionsbefallningen står som en direkt följd av att Jesus nu har all auktoritet i himlen och på jorden (Matt 28:18). Att kyrkan ska gå ut och ”frälsa själar” blir därför det naturliga sättet för hur troende befäster sin härskarställning i världen. Mer än klassisk evangelisation tolkar man missionen som ett sätt att ”inta” nationer genom att sprida budskapet om Jesus.

Praktiken att regera genom att missionera tar symboliska uttryck där neopentekostala kyrkor söker visa sitt globala inflytande.⁸ Det är till exempel vanligt att man ser nationers flaggor i gudstjänstlokaler, vilket påminner om att även om man möts i en lokal församling är inte kyrkans inflytande begränsat till sin bestämda geografiska plats utan når utöver världen genom sin mission. På liknande sätt får även jordgloben ett tydligt symbolvärde som visar på hur hela jorden ska läggas under de troende. Globalt inflytande symboliseras också genom internationella resor och kontakter. Ett visst språkbruk går också att notera, där förkunnare talar om nationers öden samt ber över och profeterar om länders framtid. An-

⁸ Se Mikael Stenhammar, *The Worldview of the Word of Faith Movement: Eden Redeemed* (London: Bloomsbury T&T Clark, 2023), 234–241.

vändandet av TV och sociala media blir särskilt viktiga för att nå ut över världen i lydnad till uppdraget att lägga jorden under sig.⁹ När missionsuppdraget läses som att sprida kyrkans makt över världen får användningen av media en ytterst central ställning då media gör det möjligt att få internationell spridning och avtryck långt över den lokala kyrkans gränser. Både gammalmedia såväl som internet och sociala medier används. Forskning visar att de grupper som anammat former av dominionsteologi ligger i framkant när det gäller kristen användning av media.¹⁰

Neopentekostala troende formade av dominionsteologin låter uppdraget att regera få ta materiella uttryck i form av byggnader och institutioner. Att äga land och bygga kyrkor bär på andliga värden och blir ett sätt att inta, lägga jorden under sig och utöka Guds rikes inflytande i världen.¹¹ När jag bodde i Kenya kom en relativt välkänd svensk pastor på besök. Han var tydligt präglad av dominionsteologin och under samtal om kommande missionssatsningar var han noga med att betona vikten av att inte bara forma kristna gemenskaper utan att fokusera på byggandet av kyrkolokaler som ett direkt uttryck för Guds rikes närvaro och som en maktssymbol i ett annars muslimskt präglat område.

Mission formad av dominionsmotivet önskar sprida evangeliet i mer än ord. En central praktik blir en form av karismatisk evangelisation, vad som på engelska kallas "power evangelism", där man vill göra tecken på Guds rike i Andens kraft. Budskapet om Jesus bör återföljas av att sjuka blir friska, människor plågade av onda andar blir befriade och profetiska budskap ger glädje till betryckta, menar man. Att önska att evangelisera med hjälp av karismatiska gåvor är inte unikt för dominionsteologin. Visionen delas av den pentekostala världen i stort. Det som särskiljer dominionsteologin är hur Andens gåvor i ett senare skede blir ett sätt att utöva makt i samhället. Karismatik blir med andra ord ett maktmedel.

⁹ Simon Coleman, *Globalisation of Charismatic Christianity* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 166–186, 207.

¹⁰ Se Stenhammar, *Worldview*, 238–239; R. Douglas Geivett och Holly Pivec, *A New Apostolic Reformation? A Biblical Response to a Worldwide Movement* (Bellingham: Lexham, 2014), 19–22.

¹¹ Se Stenhammar, *Worldview*, 234–241.

ANDLIG KRIGFÖRING

Inom dominionsteologin går mission hand i hand med en särskild form av bön. För att bättre förstå dominionsteologin är det viktigt att se hur den verkar inom en världsbild som är starkt präglad av pågående andlig konflikt; Guds rike är under ständig attack från Satan, och mörkrets rike och den troende har en avgörande roll att spela i detta kosmiska drama. Medvetenheten om demoniska krafter som ständigt är ute efter att hålla människor och nationer i synd och mörker skapar en teologi präglad av militant retorik och symbolik. Detta blir extra tydligt i den form av bönepraktiker som växt fram. I andlig krigföring riktar sig böner inte först till Gud utan mot demoniska makter. Troende får ingående undervisning om andlig krigföring och tränas i bönepraktiker som bär löfte om att tränga undan Satans rike för Guds frälsande syften. Den amerikanska profeten Cindy Jacobs är en frontfigur inom rörelsen, vars undervisning och praktiker har globalt inflytande.¹² Dominionsteologin formar på detta sätt en militant pentekostal andlighet – en typ som kommit att benämnas ”agonistisk spiritualitet.”¹³

Den som räknas som hjärnan och ideologen bakom neopentekostal dominionsteologi och som har haft formativ påverkan på synen på andlig krigföring är den amerikanske teologen, missionären och ledaren C. Peter Wagner (1930–2016).¹⁴ Wagner blev känd för sitt arbete inom kyrkotillväxt och andlig krigföring och under sin tid vid Fuller Theological Seminary i Kalifornien spelade han en central roll i utvecklingen av kyrkotillväxtstudier. Tillsammans med John Wimber höll han kursen MC510 ”Signs, Wonders, and Church Growth”, som blev avgörande för Vine-

¹² Giovanni Maltese, ”Spiritual Warfare and Right-Wing Authoritarianism” *Implicit Religion* 24/1 (2022), 1–33 (3). Ett exempel är Cindy Jacobs, *Possessing the Gates of the Enemy: A Training Manual for Militant Intercession* (Minneapolis: Chosen, 2018).

¹³ Andres Heuser, ”Outlines of a Pentecostal Dominion Theology” i *Political Pentecostalism: Four Synoptic Surveys from Asia, Africa and Latin America*, red. Leandro L. B. Fontana och Markus Luber (Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2021), 187–246 (212–213).

¹⁴ Damon T. Berry, *The New Apostolic Reformation, Trump, and Evangelical Politics* (London: Bloomsbury Academic, 2023), 36–40.

yardväckelsen. Jag får tillfälle att återkomma till Wagners dominionsteologi senare och fokuserar här endast på andlig krigföring.

Wagner utvecklade ett särskilt fokus inom teologin om andlig krigföring utifrån sina empiriska studier av växande församlingar i den globala södern, som han menade nådde framgång utifrån att ha bekämpat det han benämner territoriella andliga makter.¹⁵ Det är viktigt att notera att Wagners roll inte var som en nytänkare. Det mesta av hans teologi, skriver Taylor, var ”lånat, omarbetat och ompaketerat från andra” – även från människor utanför USA.¹⁶ Hans teologi formades av influenser från svenskt håll genom personlig kontakt och idéutbyte med Kjell Sjöberg, något Tomas Poletti Lundström visar i sin artikel i detta nummer.¹⁷ Att se dominionsteologin som en helamerikansk produkt som sedan exporterats till omvärlden är således en förenklad bild.¹⁸

I Wagners syn sker andlig krigföring på tre olika nivåer: (1) *Marknivån* är det personliga planet och fokuserar på andeutdrivning ur individer; på den (2) *ockulta nivån* går man emot mer organiserade demoniska makter för att strida mot exempelvis häxkonst, satanism, frimureri, New Age och österländska religioner;¹⁹ och i andlig krigföring på (3) *strategisk nivå* söker man kraftkonfrontationer, eller engelskans ”power encounters”, med högt uppsatta andliga, demoniska väsen som är knutna till geografiska områden och sociala nätverk. Böner riktas mot ”mot furstarna, mot makterna, mot världshärskarna här i mörkret och mot ondskans andemakter i himlarymderna” (Ef 6:12). Andefurstarna är

¹⁵ Denna redogörelse grundar sig främst på C. Peter Wagner och Rebecca Greenwood, ”The Strategic-Level Deliverance Model” i *Understanding Spiritual Warfare: Four Views*, red. James K. Beilby och Paul Rhodes Eddy (Grand Rapids: Baker Academic, 2012), 173–198.

¹⁶ Taylor, *Violent*, 64.

¹⁷ Tomas Poletti Lundström, ”Profetisk kamp för nationens pånyttfödelse: Politiska idéer hos Förebedjare för Sverige”, *HYBRID* 3 (2025), 143–172.

¹⁸ För en utveckling av detta se, John Bialecki, ”The Third Wave and the Third World: C. Peter Wagner, John Wimber, and the Pedagogy of Global Renewal in the Late Twentieth Century” *Pneuma* 37 (2015), 177–200.

¹⁹ För en kritik av att sammanföra alla dessa under kategorin ”demonisk” se, Walter Wink och Michael Hardin, ”Response by Walter Wink and Michael Hardin” i Beilby och Rhodes, *Understanding Spiritual Warfare*, 199–203.

demoner över städer, territoriella andar, som är mer högt rankade andar i mörkrets hierarki och är verksamma i städer, nationer, folkgrupper, politiska partier, företag, utbildningssystem, religioner, media och liknande sociala institutioner. Andefurstarnas uppdrag är att hålla människor i fångenskap genom olika former av förtyck, orättvisor, krig, misär, svält, sjukdomar, naturkatastrofer, rasism, människohandel och girighet.

Andlig krigföring riktat mot andar med geografisk påverkan stannade inte inom neopentekostala kyrkliga kretsar utan väckte stort intresse inom missionsvetenskapen och blev ett hett och omdiskuterat ämne som till och med behandlades inom den evangelikala Lausannerörelsen.²⁰

Den pentekostala teologen Opoku Onyinah har ägnat stor del av sin forskning åt teologin om Satan och det demoniska och har särskilt intresserat sig för dominionsteologin. Onyinah listar fem kategorier av onda andar som bönekrigare vänder sig mot:²¹

- (1) Territoriella andar: Dessa är högt rankade onda andar som styr städer, regioner och nationer (Dan 10:13, 20–21). Dessa andar skickas ut av Satan för att kontrollera olika geografiska och sociala områden som nationer, städer, regioner, stammar, folkgrupper och grannskap.
- (2) Institutionella andar: Dessa är kopplade till olika institutioner såsom icke-kristna religioner, regeringar, kyrkor och utbildningsinstitutioner.
- (3) Funktionsspecifika andar: Dessa andar övervakar och främjar specifika handlingar och laster som prostitution, homosexualitet, musik, pornografi, media och krig.
- (4) Objekt- och ritualanknutna andar: Dessa andar är kopplade till fysiska föremål och byggnader samt rituella handlingar som utförs vid invigning av sådana föremål.
- (5) Förfädersandar: Dessa andar styr över specifika familjer och kan anta identiteten av avlidna förfäder.

²⁰ Wagner och Greenwood, "Deliverance Model", 175. För Lausannerörelsens "The 1993 Statement on Spiritual Warfare", se online: <https://lausanne.org/content/statement/statement-on-spiritual-warfare-1993>.

²¹ Opoku Onyinah, "Spiritual Warfare: The Cosmic Conflict Between Good and Evil" i *The Routledge Handbook of Pentecostal Theology*, red. Wolfgang Vondey (New York: Routledge, 2020), 321–332.

Det är särskilt de två första kategorierna av andar som ligger till grund för strategiska krigföringsböner. Troende blir delaktiga genom sina böner i en aggressiv kamp mot territoriella och institutionella andar med kosmisk relevans. Troende i bibliska idiom "bryter ner fästen," "binder den starke mannen," "fördriver stadens härskare," "stormar helvetets portar" och "tar herravälde i Jesus namn".

ANDLIG KARTLÄGGNING

För att den strategiska krigföringen ska bli mer riktad och effektiv behövs andefurstarna identifieras. Dessa demoniska furstar identifieras av troende genom "andlig kartläggning" (eng. "spiritual mapping"), vilket syftar till att urskilja de andliga förhållandena i ett samhälle, en stad eller en nation.²² Man söker att profetiskt urskilja och namnge de andliga fästen som behöver bekämpas. Genom andlig kartläggning söker man hitta de bakomliggande orsakerna till sociala problem som systematisk fattigdom, människohandel, samhällen präglade av sexuell perversion, folkmord, rasism, abort, ekonomiska kriser och korrumperade regeringsstrukturer. Satan och andefurstarna, menar man, försöker att binda och befäcka världen genom fyra taktiker, vilka därför utgör ett primärt fokus i den andliga kartläggningen av regioner: blodsutgjutelse, avguderi, sexuell omoral och brutna förbund. Därför omfattar metoden även historiska undersökningar, där man söker information om centrala historiska fakta om platser där mörka händelser har skett. Dessa insikter kopplas sedan med andliga intryck som nås genom karismatiska gåvor som profetia, uppenbarelse, kunskapens ord, drömmar och visioner.²³ Troende kombinerar all information för att skapa sig en andlig kartbild för att sedan kunna använda sina andliga vapen på ett effektivt sätt.

²²James K. Beilby och Paul Rhodes Eddy, "Introducing Spiritual Warfare: A Survey of Key Issues and Debates" i Beilby och Eddy, *Understanding Spiritual Warfare*, 1–46.

²³För ett mycket talande exempel av hur detta ser ut i praktiken, se Wagner och Greenwood, "Deliverance Model".

ANDLIGA VAPEN

Just för att territoriella andar ses som mer kraftfulla krävs särskilda tillvägagångssätt.²⁴ ”Det är inte så enkelt som att beordra dem att lämna i Jesus namn”, säger Wagner.²⁵ Därför har man utvecklat specifika bönepraktiker. Fasta och bön, profetiska proklamationer och bekännelser (eng. ”declarations”) används för att förlösa Guds rikes inflytande och människors omvändelser. Glossolalia (tungotal) blir ofta en viktig del i andlig krigföring, när man inte vet hur man ska be. Utöver glossolalia som bönespråk till Gud har en genre av militant form av tungotal växt fram som man menar riktas direkt mot Satan och demoniska makter och därför anses därför vara extra effektiv i utbredandet av Guds rike.²⁶

Profetiska handlingar är en annan form av vapen i den andliga krigföringen. I symbolhandlingar agerar den troende på ett sätt som förlöser Guds kraft. Nattböner, bönevandringar och Jerikovandringar är en sådan typ av profetisk handling, där troende går runt det område man fokuserar sin bön på eller på gatorna i området.²⁷ Det är vanligt att bönekrigare också blåser i shofarer, en judisk trumpet som ibland användes som ett kall till krig. Böneresor är också vanliga, då man åker till platser som man anser är av andlig, strategisk vikt.

Som jag noterat är en målsättning för andlig kartläggning inte bara att identifiera andliga makter utan också specifika synder som begåtts av ett folkslag, en stad, en nation eller regering. Dessa synder kan ha begåtts i det förflutna, men har fortfarande andlig påverkan och utgör fästen för mörkrets krafter som håller människor bundna. Ett effektivt andligt vapen blir därför att troende omvänder sig å förövarens vägnar. Denna typ av ”identifierande omvändelse” hämtar biblisk inspiration från Neh 1:5–9.

²⁴ Wagner, *Dominion*, 115–138.

²⁵ Terry Gross, ”Apostolic Leader Weighs Religion’s Role in Politics,” *Morning Edition*, NPR (2011), online: <https://www.npr.org/2011/10/03/140946482/apostolic-leader-weighs-religions-role-in-politics>, min översättning.

²⁶ Heuser, ”Outlines,” 212.

²⁷ André Gagné, *American Evangelicals for Trump: Dominion, Spiritual Warfare and the End Times* (övers. Linda Shanahan; New York: Routledge, 2024), 91.

För att sammanfatta denna del. Dominionsteologin tolkar troendes mandat att regera i termer av andlig makt och att lägga jorden under sig. Denna syn formar ett distinkt sätt att se på kyrkans uppdrag: att regera genom att missionera. Uppdraget utförs genom att förkunna evangelium, göra karismatiska gudsrikestecken, andlig krigföring som omfattar andlig kartläggning och andliga vapen. Utöver denna utåtriktade mission får härskarmandatet också en personlig ekonomisk och materiell betydelse för de troende, något jag nu ska undersöka lite närmare.

REGERA GENOM ATT KONSUMERA

Dominionsteologin och trosteologin har som noterats ovan många överlappningar. Detta blir särskilt tydligt när jag nu övergår till den ekonomiska tolkningen av Adams och Evas härskarmandat.²⁸ Genom Jesus fullbordade försoningsverk menar man nämligen att den troende har fått tillgång till alla ekonomiska välsignelser. Överflöd (eng. "prosperity") är varje troendes blodköpta rättighet och blir ett sätt att regera på jorden. Materiell brist och fattigdom visar däremot på att man är under Satans förtryck. Att alla pånyttfödda kristna är barn till "Kungen" är grundläggande för troendes identitet. Kristna är bokstavligen ämnade att vara "huvud och inte svans" samt "över och inte under" på alla livets områden (se 5 Mos 28:13). Med denna självbild följer övertygelsen att Gud vill att den konungsliga ställningen ska manifesteras på alla livets områden, särskilt det ekonomiska. Troende speglar sin konungsliga ställning i världen genom sitt materiella överflöd. Det handlar inte bara om att ha gott om pengar på banken. Genom sin konsumtion signalerar troende också att man regerar med Adams återupprättade auktoritet. Logiken är att man är en kung när man konsumerar som en kung.²⁹ Globala kon-

²⁸ Följande beskrivning grundar sig på Stenhammar, *Worldview*, 128–131, 138–143.

²⁹ Se A. J. Swoboda, "Posterity or Prosperity? Critiquing and Refiguring Prosperity Theologies in an Ecological Age," *Pneuma: The Journal of the Society for Pentecostal Studies* 37/3 (2015), 394–411 (397–398).

sumtionsekonomin varor, lyxmärken och exklusiva tjänster blir därför viktiga identitetsmarkörer på att kyrkan uppfyller sin profetiska roll i världen.

Holly Wagner är en kvinnlig amerikansk neopentekostal predikant (som för övrigt inte ska ha något släktskap med C. Peter Wagner).³⁰ Till sammans med sin man har hon grundat megakyrkan Oasis Fellowship i Los Angeles, som vill hjälpa troende att nå framgång inom Hollywoods underhållningsvärld.³¹ Holly Wagner är intressant då hon befinner sig inom den trosteologiska delen av dominionsteologin relativt nyligen även har predikat i Sverige. I en bok riktad till kvinnliga läsare utvecklar hon bilden av att vara ”Kungens barn”. Denna identitet ska forma ett konsumtionsmönster värdigt sin höga kallelse, vad Holly Wagner kallar en ”Guds prinsessa.” Hon skriver:

Ibland skrattar jag med mina vänner när jag får massage eller manikyr eller när vi äter på en mycket exklusiv restaurang och säger: ”Jag kan så-å-å-å göra den här prinsessgrejen!!” ... Jag gillar att ha det goda i livet. Kom igen ... vem gör inte det? Och ärligt talat, jag förstår inte varför jag inte skulle ha det. Jag är trots allt min Faders dotter! Och medan jag skojar med mina vänner om att göra ”prinsessgrejen” är jag inte okunnig om anledningen till att jag är en prinsessa på jorden. Jag är här för att tjäna mänskligheten, inte för att bli betjänad. Det är du också.³²

Intressant att notera är hur Holly Wagners identitet som satt att regera på jorden blir direkt kopplad till hur hon ser på de varor och tjänster som finns tillgängliga i västvärldens konsumtionssamhälle. Hon behöver inte avsäga sig något av ”det goda,” utan använder det som direkta uttryck för att visa att hon förstår sin sanna identitet och sitt uppdrag. Hon är på jorden för att betjäna människor och det gör hon bäst genom att visa på

³⁰ För att undvika missförstånd kommer jag använda Holly Wagners fulla namn i texten. När endast Wagner används syftar det alltid på C. Peter Wagner.

³¹ Se Gerardo Marti, *Hollywood Faith: Holiness, Prosperity, and Ambition in a Los Angeles Church* (Piscataway: Rutgers, 2008).

³² Citerad i Kathleen Jenkins och Gerardo Marti, ”Warrior Chicks: Youthful Aging in a Postfeminist Prosperity Discourse,” *Journal for the Scientific Study of Religion* 51/2 (2012), 241–256 (246), min översättning.

Guds godhet och på den ärofyllda plats att regera som varje troende har fått i Kristus. Holly Wagner regerar genom att konsumera.

För människor som befinner sig utanför denna typ av livsåskådning kan det låta som ett billigt rättfärdiggörande av en överprivilegerad livsstil. Men fullt så enkelt är det nog inte. Många som är formade av dominionsteologin tar både Guds ord och sitt eget uppdrag på yttersta allvar och ser därför sin konsumtion som en helig uppgift, till och med en religiös plikt.³³ Personligt överflöd och konsumtionsvanor lyfts ifrån den personliga sfären och antar andliga, till och med eviga proportioner, när man tänker sig att människors evighet kan påverkas av vilka märkeskläder man har eller vilken mat man äter. Att visa sitt privatekonomiska överflöd genom konsumtion tjänar som indextecken på Guds plan för alla troende att råda och regera. För de som ännu inte har en gudstro eller kristna som inte lever i Guds materiella överflöd kommer en uppvisning av det "välsignade livet" att väcka en längtan att själva få uppleva Guds godhet. Denna logik har passande nog benämnts som evangelisation genom avundsjuka (eng. "envy evangelism").³⁴ Vad som annars kan låta som ohämmat skryt – som exempelvis när predikanter berättar om sina stora hus, exklusiva semesterar, samlingar av veteranbilar – är alltså menat att motivera troende att själva sträva efter överflöd.

I sin doktorsavhandling om trosteologin i Ghana beskriver Wilfred Agana just hur konsumtion och ekonomiskt överflöd tolkas i missionella termer. Hans insikter, menar jag, har bäring på alla former av kontextualiserad dominionsteologi.

Ekonomiskt överflöd [eng. "prosperity"] i alla dess former är ett tecken på Guds välsignelse och bör visas upp till Guds ära och pris. Att njuta av rikedomar och erkänna framgång i det offentliga rummet ger därför ära åt Gud, som är den yttersta källan. Dessutom tjänar det också ett missionerande och evangelistiskt syfte för evangeliets goda gång. Det är en källa till uppmuntran och exempel för icke-troende att anamma den krist-

³³ Marion Maddox, "Prosper, Consume and Be Saved," *Critical Research on Religion* 1/1 (2013), 108–115 (109).

³⁴ Maddox, "Prosper," 110.

na tron och acceptera Jesus som sin personlige herre och frälsare. Och för dem som redan tror är den en källa till hopp, motivation och uppmuntran att ta sin tro på större allvar och att förbli orubbliga.³⁵

För något år sedan besökte jag en gudstjänst i USA där den nyligen hemgångne amerikanske trospredikanten Jerry Savelle talade. Min upplevelse där stödjer Aganas beskrivning. Savelle berättade i sin predikan att en nära vän – Keith Moore, som själv också är en frontfigur inom amerikansk trosteologi – hade rest till England och kommit tillbaka med en present åt Savelle. Gåvan var i form av en morgonrock av samma slag och köpt i samma affär som den kung Charles III nyttjar. Berättelsen möttes av jubelrop och ovationer. Det ska tilläggas att Savelle talade på en gudstjänst i ett ungdomsvårdshem där majoriteten var unga vuxna med drogproblematik och många hade stora ekonomiska behov. Och just i en världsbild formad av dominionsteologi blir tanken på en neopentekostal predikant i Texas iförd en brittisk, konungslig morgonrock oerhört inspirerande. Morgonrocken antar symbolvärde; Savelle uppfyller uppdraget att råda och regera – man är kung när man klär sig som en! Underförstått i Savelles förkunnelse är att hans privilegierade ställning är öppen för alla troende. De som tar till sig av dominionsteologin kommer också att få klä sig som en kung i det här livet.

Ekonomiskt överflöd inom dominionsteologin är inte bara för personlig konsumtion utan är direkt kopplat med den typ av global mission jag beskrev tidigare. Att personlig blomstring ska omsättas till generositet och särskilt ett större engagemang och stöd till världsevangelisation är en fundamental övertygelse. Kenneth E. Hagin, som räknas som förgrundsgestalten till den globala trosteologin, gör kopplingen mellan ekonomiskt överflöd och mission explicit:

Kyrkan som helhet har blivit förd bakom ljuset av djävulen ... han visste att om kyrkan blomstrade ekonomiskt skulle de kristna sprida frälsningsbudskapet över hela världen. Men om han kunde smyga sig upp inom deras döda vinkel och få dem att tro att de inte borde ha något av ”denna

³⁵ Wilfred Asampambila Agana, *”Succeed Here and in Eternity”: The Prosperity Gospel in Ghana* (Bern: Peter Lang, 2016), 212, min översättning.

världens rikedomar”, skulle de inte blomstra och därför inte evangelisera.³⁶

Hagins världsbild är formad av andlig konflikt. Kyrkans yttersta uppgift är att evangelisera, vilket djävulen gör allt för att hindra. Så långt går Hagin i takt med pentekostalismen i allmänhet. Hagin sätter sin egen prägel i betoningen på att det råder en andlig kamp om troendes ekonomiska situation och att Satan varit framgångsrik att hindra världsevangelisation genom att hålla kristna fattiga. I Hagins förståelse är kyrkans missionella uppdrag avhängigt av troendes ekonomiska situation. Måttet av mission-sengagemang och kristnas privatekonomi står i direkt relation: mer pengar omsätts nästan per automatik till mer mission. Men, som jag tolkar Hagin, insåg han på ålderns höst att Mammon hade smugit sig fram, denna gång ironiskt nog i en död vinkel som fanns i Hagins egen undervisning. Hagin upplevde att hans teologi om ekonomiskt överflöd hade missbrukats för personlig vinning. Girighet hade kvävt den underliggande missionella motivationen i sökandet efter ekonomisk framgång.³⁷ För att ställa saker tillrätta författade han boken *The Midas Touch*, där han skriver att ”som kristna kan vi förvänta oss att bli välsignade och att blomstra om vi söker välstånd som ett medel för att hjälpa till att uppnå Guds vilja och syfte [det vill säga världsevangelisation].”³⁸ Denna nära koppling mellan privatekonomiskt överflöd och mission är viktig att notera som en central tes inom trosteologin.³⁹

I korthet, härskarmandatet återvunnet i Kristus betyder att troende ska råda som kungar i livet här och nu. Att konsumera varor och tjänster antar symbolvärden av att leva ut sin konungsliga identitet: man regerar i världen genom att konsumera den. Troendes ekonomiska överflöd ska

³⁶ Kenneth E. Hagin, *A Better Covenant* (Tulsa: Faith Library Publications, 2013), kapitel 1, min översättning.

³⁷ Man kan diskutera huruvida Hagin i realiteten hade någon tydlig missionell betoning i sin undervisning om ekonomiskt överflöd.

³⁸ Kenneth E. Hagin, *The Midas Touch: A Balanced Approach to Biblical Prosperity* (Tulsa: Faith Library Publications, 2000), 71, min översättning och kursivering.

³⁹ Kenneth Copelands stora ekonomiska understöd till evangelisten Reinhard Bonnkes kampanjer i Afrika förkroppsligar kopplingen mellan ekonomi och mission.

också bekosta kyrkans missionella expansion över världen. Uppdraget att regera genom att missionera finansieras av den ekonomiska blomstring som troende har rätt till genom Jesus försoningsverk. Men att vara en välförsedd evangelisationsrörelse lämnar fortfarande ett vakuum i relation till dominionmotivet. Har inte härskarmandatet någon konsekvens för samhället i stort? Ska troendes inflytande vara begränsat till det inomkyrkliga? Dessa frågor för oss osökt fram till den tredje praktiken inom dominionteologin, vilken är att söka få makt i samhället.

REGERA GENOM ATT DOMINERA

Dominionteologin handlar om att utbreda Guds rike i världen. Den norske teologen Arne Helge Teigen har i sin forskning definierat dominionteologin så här: "betecknar teologiska tankeströmningar som styrs av tron att kyrkan, eller en grupp inom kyrkan, har ett av Gud givet mandat att styra politik och samhälle".⁴⁰ Med andra ord vill man regera genom att *dominera*. Andreas Heuser är professor i teologi vid universitet i Basel och forskare inom global pentekostalism. I sin studie visar han hur dominionteologin härstammar från nordamerikanska neopentekostaler, men att den spridit sig över världen och tagit olika kontextuella uttryck beroende på i vilket land och sammanhang som anammat den. I "Outlines of a Pentecostal Dominion Theology" skissar han den historiska utvecklingen och identifierar tre olika typer: (1) Rekonstruktion; (2) *Kingdom now*; och (3) neopentekostal dominionteologi.⁴¹ I det följande redogör jag först kortfattat för dessa typer av dominionteologi och fokuserar sedan på den sist nämnda och särskilt på det så kallade sjubergsmandatet som kommit att få stort genomslag inom neopentekostalismens syn på kyrkans profetiska roll i samhället och även i svensk kontext.⁴²

⁴⁰ Teigen, "Profetiene," 294, min översättning.

⁴¹ Heuser, "Outlines".

⁴² Polletti Lundström, "Evangelical Supremacy"; idem, "Political Evangelicalism in Sweden".

TYP 1: REKONSTRUKTION

Typ 1 av dominionsteologin är den klassiska formen som började växa fram i USA från 1970-talet och framåt i reformerta kretsar. Samhället tänks vara i en skarpt nedåtgående riktning och kyrkans uppdrag blir att ta politisk makt för att rekonstruera samhället till en teokrati och implementera bibliska värderingar och policyer. Centralfiguren var en amerikansk kalvinistisk teolog, filosof och historiker vid namn Rousas John Rushdoony (1916–2001).⁴³ Utifrån 1 Mos 1:26–28 formulerade han ”ett samhällsprojekt som uppmanade kristna att ta herraväldet över alla delar av det mänskliga samhället – inklusive staten – och vända dem mot uttalat kristna syften”.⁴⁴ Visionen kallade han ”theonomy”, från grekiskans *theos* (”Gud”) och *nomos* (”lag”), där Rushdoony förespråkade ett återinförande av delar av Gamla testamentets lag. Rushdoonys ideologiska utläggningar fick formativ påverkan på senare utveckling och spreds sig utanför den reformerta traditionen. Den neopentekostala media-profilen, affärsmannen, universitetsgrundaren och presidentkandidaten Pat Robertson var exempelvis påverkad av Rushdoonys ideologi, vilket framkommer tydligt i följande citat:⁴⁵

Det kommer aldrig att bli fred i världen förrän Guds hus och Guds folk får sin rättmätiga plats som ledare på toppen av världen. Hur kan det bli fred när fyllon, kommunister, ateister, New Age-dyrkare av Satan, sekulära humanister, förtryckande diktatorer, giriga penningväxlare, revolutionära mördare, äktenskapsbrytare och homosexuella är överst?⁴⁶

Här möter vi en central övertygelse inom alla de tre typerna av dominionsteologi: troende ska regera genom att inta sin rättmätiga auktoritetsposition i samhället. Värt att notera är också hur Robertson betonar vikten av att den som ska dominera måste passa in i en strikt moralisk mall. Detta är

⁴³ Se Michael J. McVicar, *Christian Reconstruction: R. J. Rushdoony and American Religious Conservatism* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2015).

⁴⁴ McVicar, *Christian Reconstruction*, 4.

⁴⁵ McVicar, *Christian Reconstruction*, 197–202.

⁴⁶ Citerad i Harvey Cox, *Fire from Heaven: The Rise of Pentecostal Spirituality and the Reshaping of Religion in the Twenty-First Century* (London: Casell, 1996), 291, min översättning.

något vi kommer att se omförhandlas i Typ 3, särskilt påtagligt i det politiska stödet till Donald Trump. Robertson utvecklar hur denna vision ska påverka alla troende:

Vad gör du nu? Vad gör jag? Vad gör vi alla? Vi gör oss redo att ta herraväldet! Vi gör oss redo att ta herraväldet! Allt kommer att bli vårt – jag talar om alltihop. Allt som du skulle säga är en bra del av den sekulära världen. Alla kommunikationsmedel, nyheter, TV, radio, film, konst, regering, finansiella sektorn – allt kommer att bli vårt! Gud kommer att ge det till sitt folk. Vi bör förbereda oss för att regera och härskas med Jesus Kristus.⁴⁷

Genom Robertson fick visionen att regera genom att dominera inflytande i neopentekostalismen på 1980-talet. Men Rushdoonys tankar fick sitt absoluta genomslag genom C. Peter Wagner, förgrundsgestalten för Typ 3. Rushdoonys vision om en rekonstruktion av USA växte fram inom den reformerta teologiska traditionen, men i mötet med pentekostalismen fick den vidare utveckling, där blicken lyftes från USA till att anta globala proportioner. Innan vi fortsätter är det viktigt att stanna upp och reflektera över en annan tankeström som ligger till grund för dagens dominionsteologi, det som Heuser klassificerar som Typ 2.

TYP 2: KINGDOM NOW

Dominionmotivet får en mer tydlig framträdande plats inom pentekostalismen med Typ 2: *Kingdom now*. Denna fåra, som för oss rakt in i klassiska pentekostala kyrkors diskussioner kring socialt och politiskt engagemang, är kopplad till Earl Paulk Jr. (1927–2009), en amerikansk klassisk pentekostal predikant och ledare från Atlanta, Georgia, USA. På 1980-talet väckte Paulk uppmärksamhet med sin förkunnelse om Guds rike som verklighet här och nu. Paulk anslöt sig till Latter Rain-traditionen, som växte sig stark under mitten av 1900-talet och som ville föra den klassiska pentekostala rörelsen ur en period av torka in i en tid av andlig

⁴⁷ Citerad i Ervin Budiselić, "The Problem of 'Kingdom Now' Theology Challenge – Part One," *KAIROS: Evangelical Journal of Theology* 9/2 (2015), 143–170 (147).

förnyelse. Andeutgjutelsen på Azusa Street var det första vårregnet och man menade sig vara det slutgiltiga regnet, höstregnet (eng. "latter rain"), som skulle falla före Jesus återkomst. På svenska kom väckelsen att kallas särlaregnväckelsen från en äldre översättning av Hosea 6:3 ("såsom ett sär-laregn som fuktat landet").⁴⁸ Förnyelsen skulle komma genom att betona den helige Andes kraft manifesterad genom mirakler, men ännu mer utmanande var undervisningen att kyrkan skulle ge plats åt apostlar och profeter som de rätta ledarna för att kunna återupprätta kristenheten. Bara om kyrkan fick en rätt ledning skulle förnyelsen komma. Rörelsen övergav den vedertagna eskatologiska tron inom klassisk pentekostalism, att Jesus skulle komma före tusenårsriket, och ersatte denna premillennialism med en postmillennial syn, vilket innebär att kyrkan skulle etablera Guds rike på jorden och därefter välkomna Jesus.⁴⁹

Paulk utvecklade Latter Rains betoningar genom att uppmana pentekostala kristna att delta i sociala och politiska aktiviteter för att föra Guds rike in i nuet. Paulk byggde sin pentekostala politiska teologi på 1 Mos 1:26–28 och hävdade att han fått en direkt uppenbarelse från Gud, som uppmanade alla kristna att utöva sin rättmätiga härskarauktoritet. Hans betoning gav upphov till benämningen *Kingdom now*. Heuser betonar hur Paulk har haft formativ påverkan på teologins utformning och att även om hans namn sällan nämns av förespråkare av Typ 3 (till exempel Wagner) bör han ändå ses som en definierande röst. En anledning till att Paulk har kommit i skymundan är att det senare framkom att han levde ett omoraliskt liv och sedan fick lämna sina kyrkliga uppdrag.

TYP 3: NEOPENTEKOSTAL DOMINIONTEOLOGI

Heuser hävdar att det var Wagner som satte den definitiva kursen för det som utgör Typ 3, och som nu kallas dominionsteologi – vilket också var Wagners eget ordval.⁵⁰ Teologin bärs inte av något samfund, utan sprids

⁴⁸ Se Börje Norlén och Georg Kjellberg, *Latter Rain-väckelsen i Östermalms Fria Församling på 1950-talet* (Bromma: Insamlingsstiftelsen för pingstforskning, 2010).

⁴⁹ Se Budiselić, "Problem", 145.

⁵⁰ Se också McVicar, *Christian Reconstruction*, 197–201.

främst inom oberoende karismatiska nätverk av megakyrkor och neopentekostala ledare.⁵¹ Viktigt att känna till är den Nyapostoliska reformationen, New Apostolic Reformation (NAR).⁵² Det en svårångad kristen rörelse som består av stora grupper av neopentekostala kyrkor, organisationer och ledare som står i relation till specifika apostoliska ledare. NAR uppskattas ha 36 miljoner efterföljare i USA och räknas som den snabbast växande och mest inflytelserika kristna väckelserörelsen i USA.⁵³ Wagner anses vara dess intellektuelle arkitekt, som formulerade rörelsens mål och riktning och myntade termen ”nyapostolisk reformation.” Religionsvetaren Matthew Taylor jämför NAR med en pall med tre ben som utgörs av (1) strategisk andlig krigföring, (2) sjubergsmandatet (som jag återkommer till) och (3) en särskild syn på hur kyrkan ska ledas av apostlar och profeter.⁵⁴ Likt Latter Rain söker man ett återskapande av det femfaldiga ämbetet som beskrivs i Efesierbrevet 4:11, vilket identifierar fem ämbeten inom kyrkans ledarskap: apostlar, profeter, evangelister, pastorer och lärare. Wagner menar att NARs välkomnande av apostoliskt ledarskap leder till ett paradigmskifte i kyrklig praxis och styrning jämförbart med den protestantiska reformationen. Trots sitt inflytande hävdade Wagner att varken han eller någon annan leder NAR, som är en avsiktligt ledarlös rörelse, kännetecknad av personliga kontakter, informella överenskommelser och täta relationsnätverk.

För Wagner var det en personlig gudsuppenbarelse som gav honom en förändrad eskatologisk syn och fick honom att inse kyrkans profetiska roll i världen vid ändens tid.⁵⁵ Tidigare var hans tro formad av ett dispensationalistiskt ramverk där kyrkan skulle frälsa själar i hoppet om att till slut fly bort från världens dom till en evighet i himlen. Men Wagner menar att

⁵¹ Heuser, ”Outlines”, 190–192; jfr Brad Christerson och Richard Flory, *The Rise of Network Christianity: How Independent Leaders are Changing the Religious Landscape* (New York: Oxford University Press, 2017).

⁵² Min historieskrivning drar särskilt från Berry, *Reformation*, 15–42; Heuser, ”Outlines”; och Taylor, *Violent Take It*.

⁵³ Teigen, ”Profetiene”, 291.

⁵⁴ Taylor, *Violent Take It*, 49–77.

⁵⁵ Wagner, *Dominion*, 15.

Gud väckte honom till insikten att Guds vilja inte var att fly från en värld i förfall utan att regera i den. Hans optimistiska eskatologi är en markant förändring från att – som de flesta tidiga klassiska pentekostala trodde – förvänta sig att en kämpande kyrka till slut skulle få ryckas bort från världen till att se att kyrkan skulle regera och etablera Guds rike på jorden och i kyrklig makt och prakt välkomna Jesus.

Wagner grundar sin vision i en partikulär läsning av skapelseberättelsen. För bättre förståelse är det värt att i sin helhet citera hans egen återberättelse:

När Gud skapade Adam och Eva sade han åt dem att ta herraväldet över hela hans skapelse (se 1 Mos 1:28). Detta var Guds plan tills Satan lyckades övertala Adam att lyda honom i stället för Gud. Resultatet blev att Satan tillskansade sig Adams auktoritet och själv tog herraväldet. Men Jesus kom som den andre Adam. Han förde Guds rike till jorden och sände ut sina lärjungar för att predika evangeliet om riket. Han har nu gett oss i uppdrag att genom den Helige Andes kraft föra hans rike framåt, *att trycka tillbaka Satans rike och att återta det herravälde som rätteligen tillhör mänskligheten*. Detta är missionsuppdraget. Det omfattar fortfarande att bota sjuka, driva ut demoner, rädda själar, bygga fler församlingar och ge mat åt de hungriga, men det går långt utöver dessa aktiviteter. Det är att omsätta i handling den bön som Jesus lärde oss att be: "Låt ditt rike komma. Låt din vilja ske, på jorden som i himlen."⁵⁶

Det finns flera intressanta teologiska insikter att lyfta fram ur detta citat. Först är det värt att notera att dominionsteologin inte handlar om en enskild doktrin, någon speciell praktik eller viss betoning, utan har sin grund och drar sitt liv från denna större teologiska berättelse, vilken i sin tur formar ett distinkt förhållningssätt till världen. Till skillnad från Typ 1, som sökte en rekonstruktion av USA har Typ 3 ett globalt fokus, där det handlar om hela jordens förvandling (om än fortsatt grundad i amerikansk exceptionalism).⁵⁷ Wagner skiljer sig också från Rushdoonys

⁵⁶ C. Peter Wagner, "The Case for Dominionism", *Charisma News* (2011), online: <https://mycharisma.com/propheticrevival/propheticinsight/the-case-for-dominionism/>, min översättning. Se också Wagner, *Dominion*, 57–74.

⁵⁷ För andra skillnader, se Gagné, *American Evangelicals*, 41.

vision i att han tydligt motsätter sig all form av teokrati.⁵⁸ Att råda och regera innebär för Wagner att Guds rike etableras i samhället genom demokratiska metoder.⁵⁹

Klart intressant är också hur Wagner (likt Paulk) menar att det är en direkt gudsuppenbarelse som fått honom att förstå kyrkans profetiska uppdrag att dominera. Den pentekostala formen av dominionteologin växer alltså tydligt fram inom en karismatisk, profetisk ådra som tillskriver övernaturlig uppenbarelse dessa nya insikter. Wagners neopentekostala fokus framkommer också i betoningen av att det är genom den helige Andes kraft som troende kommer att kunna fullfölja sitt uppdrag. Andens bemyndigande är grundläggande. Han skriver: "Guds folks ansvar, bemyndigat av den Helige Ande, att återfå det herravälde som Adam ursprungligen skulle ha. Detta är dominansmandatet."⁶⁰ Det är också värt att notera att det är just skapelseberättelsen som formar teologin, något jag får tillfälle att återkomma till snart. Men innan dess ska vi notera den ekonomiska dimensionen av dominionteologin för att sedan bekanta oss med en särskild utveckling av Typ 3, det så kallade sjubergsmandatet, som har en enorm påverkan på hur neopentekostala förhåller sig till sin omvärld.

DOMINION MÖTER EKONOMISKT ÖVERFLÖD

Wagner inser att reformera samhället kräver massiv finansiering och likt Hagin drar han en direkt koppling mellan mängden pengar och kyrklig framgång. Det är en världsbild där man uttryckligen hävdar att pengar svarar mot allt (Pred 10:19).⁶¹ Dominionteologin utvecklar den tidiga trosteologins undervisning om ekonomiskt överflöd och lyfter fokus från privatkonsumtion och givande till traditionell mission till att använda pengar för social förändring enligt dominionteologins mall.

⁵⁸ Wagner, *Dominion*, 9–15; Taylor, *Violent Take It*, 163–164.

⁵⁹ Berry, *Reformation*, 34. För en kritik av NAR:s antidemokratiska tendenser, se Teigen, "Profetiene", 303–305; Taylor, *Violent Take It*.

⁶⁰ C. Peter Wagner, "Stewarding for Reformation" i *The Reformer's Pledge*, red. Ché Ahn (Shippensbrug: Destiny Image, 2010), 195–214 (198–199), min översättning.

⁶¹ Wagner, *Dominion*, 183; Wagner, "Stewarding", 199.

Genom olika bibelord, men särskilt från tilltal från profeter, kom man inom dominionsteologin att förvänta sig att Gud skulle verka en övernaturlig överföring av rikedom från icke-kristna till troende som har satt sin riktning till att leva ut härskarmandatet.⁶² Även om tron på att en förmögenhetsöverföring skulle hända i ändens tid fanns inom klassisk trosteologi, stannade det ofta vid hoppet om troendes privata förmögenheter och personlig generositet för världsevangelsing.⁶³ Inom dominionsteologin är övertygelsen mer än ett önsketänkande om personlig blomstring. Man formade nätverk och finansiella strukturer som står redo att ta emot stora summor pengar som sedan enligt uttryckliga strategier ska kanaliseras för åstadkomma ett förverkligande av Guds rike på jorden genom att inta nyckelplatser i samhället.⁶⁴

SJUBERGSMANDATET

Typ 3 av dominionsteologin hittar sitt kanske mest praktiska uttryck genom ett paradigm för samhällsförändring som den amerikanska neopentekostala predikanten Lance Wallnau utvecklat och som format senare utveckling, särskilt Wagner.⁶⁵ Taylor beskriver Wallnau som ”den hittills viktigaste evangelikala politiska teologen under det tjugoförsta århundradet”.⁶⁶ Hans sjubergsmandat ”har blivit den samlande idén för hur miljontals kristna tänker kring politik och förhållandet mellan kyrkan och världen”.⁶⁷ En undersökning visar att sjubergsmandatet igenkänns och omfamnas av mer än en femtedel av alla amerikaner, med så många som två tredjedelar av neopentekostala kristna.⁶⁸ Även om inga siffror

⁶² Wagner, *Dominion*, 183–202; Wagner, ”Stewarding”, 200; Berry, *Reformation*, 33–34.

⁶³ Till exempel John Avanzini, *The Wealth of the World: The Proven Wealth Transfer System* (Tulsa: Harrison House, 1989).

⁶⁴ Wagner, ”Stewarding”, 201–204.

⁶⁵ Berry, *Reformation*, 29; Taylor, *Violent Take It*, 141–172.

⁶⁶ Taylor, *Violent Take It*, 171.

⁶⁷ Taylor, *Violent Take It*, 152.

⁶⁸ Taylor, *Violent Take It*, 152–153.

finns för svensk kontext visar Poletti Lundströms forskning hur sju-bergsmandatet fått ingång också i svenska neopentekostala och väckelsekristna sammanhang.⁶⁹ Heusers forskning betonar hur Wallnau var tidig med att sprida dominionsteologin via sociala medier, och hur inflytelserika hans profetiska förutsägelser om Donald Trump har visat sig vara, och som vi återkommer till senare.

Wallnau menar att kyrkans profetiska uppgift är att förvandla samhället efter det han på engelska kallar ”7 Mountain Mandate” (7M), på svenska ”sjubergsmandatet”.⁷⁰ Inspirerad av Jes 2:2 (”det ska ske i den yttersta tiden att berget med Herrens hus ska stå fast grundat och vara högst bland bergen”) identifierade han sju nyckelområden, sfärer, i samhället, som är kulturskapande, metaforiskt kallade ”berg” eller ”pelare”. Wallnau tänker sig de sju bergen så här:⁷¹

- (1) Religion: Inflytande över religiösa institutioner och trosutövning
- (2) Familj: Stärkande av familjevärderingar och strukturer
- (3) Utbildning: Påverkan på skolor, universitet och utbildningssystem
- (4) Politik: Engagemang i politiska processer, lagstiftning och militären
- (5) Media: Kontroll och påverkan av nyhetsmedier och information
- (6) Underhållning: Inflytande inom film, musik, konst, sport och underhållning
- (7) Näringsliv: Påverkan på affärsvärlden och ekonomiska system

Wallnau tillskriver grunduppdelningen en uppenbarelse Loren Cunningham, grundaren för Youth With a Mission (på svenska Ungdom med uppgift) hade på mitten av 1970-talet och som bekräftades av att han dagen efter mötte Bill Bright, grundare av Campus Crusade for Christ, som i bön menade sig ha fått ett mycket liknande upplägg från Gud.⁷² I motsatts till Wallnaus uppifrån-och-ner-paradigm grundades Cuning-

⁶⁹ Poletti Lundström, ”Evangelical Supremacy”; idem, ”Political Evangelicalism in Sweden”.

⁷⁰ Lance Wallnau, ”The Seven Mountain Mandate” i *The Reformer’s Pledge*, red. Ché Ahn (Shippensbrug: Destiny Image, 2010), 177–194.

⁷¹ Se Gagné, *American Evangelicals*, 19–20.

⁷² Francis A. Shafer fokuserade också på dessa områden. För en överblick över de historiska kopplingarna se Richard Tanksley and Marlin Schaich, ”Marxist Parallels with the Seven Mountain Mandate,” *The Evangelical Review of Theology and Politics* 6 (2018), 1–18.

hams vision om samhällsförvandling på ett underifrån-och-upp perspektiv genom en gräsrotsrörelse där fler kristna levde ut sin tro.⁷³ Wallnau beskriver den inre dynamiken i de sju kultursfärerna på följande sätt:

Vart och ett av de sju bergen representerar en viss sfär av inflytande som formar människors sätt att tänka. Dessa berg kröns av höga platser som moderna kungar intar som ideologiska fästen. Dessa fästen är i själva verket hus byggda av tankar. Dessa tankestrukturer befästs med andlig kraft som formar kulturen och skapar det andliga klimatet i varje nation.⁷⁴

Varje sfär verkar oberoende, med egna spelregler, men målet är att förvandla varje del genom att överta makt och placera personer kapabla att implementera dominionsteologins ideal. Kyrkans uppdrag är att inta och dominera med handlingar riktade mot Guds rike – ”kingdom action”.

För att Guds rike ska bli verklighet behövs ett paradigmskifte i hur troende ser på sin uppgift. ”Be för era beslutsfattare’, det är ungefär så långt vi kom i Bibeln”, säger Wallnau när han håller möteskampanjer i sin Courage Tour för att mana troende att expandera sin horisont av vad som krävs för att göra alla nationer till lärjungar och att få dem att rösta för Trump i valet 2024.⁷⁵ Vad som sker är inget mindre än en radikal omförhandling om vad kristen mission är. Wagners ord:

Tidigare tolkade många av oss det som att vi skulle gå ut i nationerna för att vinna så många själar som möjligt. Nu, i ljuset av härskarmandatet, tar vi det bokstavligt och ser att vi ska göra nationer som hela sociala enheter till lärjungar. Vår uppgift är alltså inget mindre än att reformera nationer eller folkgrupper eller sociala enheter av vilken omfattning som helst. Guds rikes värderingar och välsignelser måste bli kännetecknande för hela städer, stater och länder.⁷⁶

Kyrkans kulturella påverkansförmåga kommer inte att realiseras om troende fortsätter att tro att de kan förvandla världen inifrån kyrkans sfär.

⁷³ Taylor, *Violent Take It*, 146–151.

⁷⁴ Wallnau, ”Seven Mountain Mandate”, 178–179, min översättning.

⁷⁵ Alice Herman, ”We Have to be Voting Biblically’: The Courage Tour Rallies Christians to Get Trump in Office”, *The Guardian* (2024), online: <https://www.theguardian.com/us-news/article/2024/aug/02/trump-christians-courage-tour>; Wallnau, ”Seven Mountain Mandate”, 180

⁷⁶ Wagner, ”Stewarding”, 199.

Kyrkan måste förstå att uppdraget att gå ut i hela världen inte bara är geografiskt utan i stället se att ”världen är en matris av överlappande system eller inflytandesfärer” och att kyrkans uppdrag är ”gå in i hela matrisen och invadera varje system med ett inflytande som frigör dess fullaste potential.”⁷⁷

Dominionsteologin menar att så länge kyrkan tror att missionsbefallningens syfte är något mindre än att ockupera och dominera de kulturella bergstopparna för att skapa ett varaktigt inflytande som omformar kulturen, förblir kyrkan i ett tillstånd av andlig slummer. Det är ett misstag att tro att vi behöver en väckelseskörd innan kyrkan kan påverka samhället. Det är inte ett större antal kristna som behövs utan vad som verkligen krävs är att nå ”kungarna”, de som har de främsta platserna med inflytande och att få in troende på de rätta positionerna. De som vaknat upp inser att för att åstadkomma den önskade förvandlingen av samhället behöver troende rikta sig mot de som, likt kungar, besitter de höga platserna på kulturens sju berg. Wallnau utvecklar:

Sanningen är att alla nationer redan fostras genom trossystemen hos dem som besitter sina höga platser, de högsta institutionerna för en nations sinnesformering. Om kyrkan lämnar ett tomrum genom att underlåta att ockupera dessa höga platser med gudsrikesundervisning, kommer fienden att försöka göra nationerna till sina efterföljare genom att bygga bedrägeriets fästen som bevakas och främjas genom de beslutsfattare som bestiger toppen av kulturens sju berg.⁷⁸

Troende uppmanas att ge följande löfte: ”Jag kommer att upptäcka vilket av kulturens sju berg ... som Gud har skapat mig att bestiga, och jag kommer att göra min del i att reformera de områden som jag är kallad till.”⁷⁹ Heuser understryker att Wagner och Wallnau i Typ 3 modellen av dominionsteologin skapat en personinriktad strategi för social intervention, vilket fokuserar mindre på att förändra strukturella ramar och mer på att placera nyckelpersoner i maktpositioner i samhället.

⁷⁷ Wallnau, ”Seven Mountain Mandate”, 188, min översättning.

⁷⁸ Wallnau, ”Seven Mountain Mandate”, 186, min översättning.

⁷⁹ Ché Ahn, ”Introduction,” i Ahn, *The Reformer's Pledge*, 20, min översättning.

The Rise of Network Christianity: How Independent Leaders Are Changing the Religious Landscape är en höginträsant sociologisk studie av neopentekostala grupper som bär på dominionsteologi (som de benämner Independent Network Charismatics).⁸⁰ Författarna Brad Christerson och Richard Flory betonar hur detta fokus på att åstadkomma en omfattande social förändring har visat sig oerhört attraktivt, särskilt för många ungdomar som inte bara vill se individer helade eller frälsta utan se mer långtgående förändringar i världen.⁸¹ Troende inbjuds att bli delaktiga i samhällets förvandling.

BERGSTOPPAR, KUNGAR OCH DONALD TRUMP

Berg och kungar är två centrala symboler som fångar kärnan av dominionsteologin. Kungar är de som besitter de mest inflytelserika positioner i de sju olika kulturbergen. Dominionsteologins metafor av de sju bergstopparna, som behöver intas för att Guds rike ska utbredas på jorden, har inte stannat inom kyrkans värld. Båda symbolerna har visat sig bära stor hermeneutisk potential till att skapa politiskt engagemang. Forskning visar hur narrativen format en partikulär politisk diskurs som haft kraftfull påverkan i olika länder, särskilt i USA men även i Afrika, Sydamerika och Asien.⁸²

Av största global relevans är teologins inflytande över kristnas politiska stöd till Donald Trump.⁸³ Ett sätt att förstå stödet för Trump är att i honom kommer symbolerna kung och berg samman i en person. Inte bara

⁸⁰ Christerson och Flory, *Network Christianity*.

⁸¹ Christerson och Flory, *Network Christianity*, 91.

⁸² Till exempel Heuser, "Outlines"; Naomi Haynes, "Taking Dominion in a Christian Nation: North American Political Theology in an African Context", *Pneuma* 43 (2021), 214–232; Maltese, "Spiritual Warfare"; Virginia Garrard, "Hidden in Plain Sight: Dominion Theology, Spiritual Warfare, and Violence in Latin America", *Religions* 11/648 (2020), 1–14.

⁸³ För en studie av politiska profetior till stöd för Trump och hur dessa grundas i en neopentekostal världsbild av möjlig absolut kunskap – vad författaren kallar "prophetic culture of certitude" – se Joseph Williams, "Trump, the Prophetic Culture of Certitude, and the American Pentecostal-Charismatic Movement", *Nova Religio* 28/2 (2024), 14–36.

hade Trump en konungslig smörjelse från Gud, han var också som klippt och skuren för att inta flera av bergen.⁸⁴ Han hade redan innan sin politiska karriär intagit några av bergstopparna. Som affärsman hade han inflytande inom näringslivsfären och som kändis inom reality-TV hade han ingång i underhållningssfären. Utöver dessa redan vunna berg visade Trump sig kapabel att påverka de återstående och villig att som en "gate-keeper" låta kristna med dominionsteologiska ideal få makt och direkt inflytande på resterande nyckelområden.

Wallnau var tidig med att uttrycka sitt stöd för Trump. Genom en mycket kreativ läsning omtolkade han Trump till att vara en "Kyros"-typ av ledare.⁸⁵ Den persiske kungen, som är omnämnd i Jesaja, var utvald och smord av Gud för att befria judarna från den babyloniska fångenskapen och lät dem återvända till Jerusalem för att återuppbygga sitt tempel:

Jag är den som säger om Koresh [Kyros]:

"Han är min herde,
han ska fullborda allt jag vill.
Han ska säga om Jerusalem:
Det ska byggas upp,
och till templet:
Din grund ska bli lagd på nytt."

Så säger Herren till sin smorde,
till Koresh vars högra hand
jag har fattat
för att slå ner folken framför honom,
lossa bältet från kungars höfter
och öppna dörrar för honom
så att inga portar mer är stängda.⁸⁶ (Jes 44:28–45:1)

För Wallnau blev Kyros det perfekta narrativa filtret; Gud skulle använda Trump för att leda USA:s kristna ur sin andliga fångenskap. Att kristna befinner sig i en form av kulturell och social exil är grundläggande premiss

⁸⁴ Gagné, *American Evangelicals*, 24.

⁸⁵ Taylor, *Violent Take It*, 159–165.

⁸⁶ Citerad ur Folkbibeln 2015.

för stödet till Trump.⁸⁷ Precis som den hedniska kungen kunde Trump vara smord trots sina flagranta moraliska brister och ambivalenta hållning till kristen tro. Sjubergsmandatet och kyrossmörjelsen utgör enligt Matthew Taylor de två pelarna för neopentekostalers stöd till Trump.⁸⁸ Kort innan sin bortgång gav även Wagner sitt officiella stöd till Trump.⁸⁹

Wallnau menar sig fått bilden i ett tilltal av den helige Ande och tillskrev också kapitelnumret profetisk vikt då Trump under valet 2018 kunde bli just USA:s 45:e president.⁹⁰ Kyros blev en profetisk symbol för att Gud hade utvalt Trump till att rädda Amerika från kulturell, andlig och ekonomisk undergång och visade sig mycket användbar för att mobilisera troende att stödja Trump som en frälsargestalt.⁹¹ Att Israels premiärminister Benjamin Netanyahu i ett tal hänvisade till Trump som en kung Kyros tolkar Wallnau som direkt bekräftelse på hans profetiska insikt.⁹²

Det har alltså skett en radikal förändring på vilka moraliska krav som ställs på ledaren inom den senare utvecklingen av dominionsteologin. Som vi noterade ovan och som var särskilt tydligt i Robertson var en av grundtankarna tidigare att ledaren behövde passa in i en strikt moralisk mall. Bara ledare som levde rättfärdigt skulle föra in Guds rike. Men då Trump inte på långt när kvalade in som rättfärdig fick kyrosmetaforen förklaringskraft.⁹³

⁸⁷ Se Taylor, *Violent Take It*, 170.

⁸⁸ Taylor, *Violent Take It*, 164.

⁸⁹ Taylor Berglund, "C. Peter Wagner: I like Donald Trump", *Charisma News* (2016), online: <https://charismanews.com/politics/opinions/c-peter-wagner-i-like-donald-trump/>.

⁹⁰ Hanne Amanda Trangerud, "The American Cyrus: How an Ancient King Became a Political Tool for Voter Mobilization", *Religions* 12/354 (2021), 1–29 (16).

⁹¹ För en historisk studie av kyrosmetaforen och användningen i relation till Trump, se Trangerud, "The American Cyrus."

⁹² Lance Wallnau, "About", *Lance Wallnau Official Website*, online: <https://lancewallnau.com/#About>.

⁹³ För argumentet att bakom stödet till Trump ligger en världsbild formad av kristen nationalism som relativiserar hans moraliska tillkortakommanden för att nå sina nationalistiska mål, se Andrew J. Whitehead och Samuel L. Perry, *Taking America Back for God: Christian Nationalism in the United States* (New York: Oxford University Press, 2020), 65–69, 158–159.

DOMINIONTEOLOGINS VIDARE SPRIDNING

Dominionteologins grundnarrativ om att inta maktpositioner i samhället för att etablera Guds rike på jorden sprider sig utanför det nätverk av apostlar och profeter där Typ 3 först tog sin form. Avståndet till klassisk trosteologi är inte långt och cirkelarna överlappar varandra till mycket stor del (se Figur 1 ovan). Man kan lätt se hur dominionteologin i sig är en utveckling av trosteologins världsbild och att klassisk trosteologi blivit en grogrund för dominionteologi är i sig inte förvånande, även om vissa uttryck verkligen kan vara det.

Heuser understryker den roll oberoende neopentekostala megakyrkor spelar i spridningen av dominionteologin över världen. För något år sedan besökte jag i studiesyfte en sådan megakyrka med global påverkan.⁹⁴ Eagle Mountain International Church i Newark, Texas, är mest känd för sin radikala trosförkunnelse och att ha grundats av Kenneth och Gloria Copeland som är några av de mest namnkunniga förkunnarna inom amerikansk Word of Faith-rörelse. Copelands, som båda är i 80-årsåldern, har fortfarande relativt stort inflytande inom den globala neopentekostalismen. Kenneth Copeland har på senare tid engagerat sig politiskt och låtit sin förkunnelse ta politisk riktning till stöd för Trump och själv tjänat som personlig rådgivare till honom. Ett tydligt uttryck för Copelands politiska engagemang är satsningen att via hans TV-plattform Victory Channel starta nyhetsrapportering som för ihop politik och profetia. Programmet heter Flashpoint och har enligt forskning spelat en inflytelserik roll i populariseringen av dominionteologin.⁹⁵

Mitt besök i församlingen var för att undersöka deras teologiska förkunnelse och se om det gick att uttyda någon ny inriktning. Av vad jag förstod från församlingens hemsida skulle det söndagsmöte jag och min familj besökte vara avsatt för att fokusera på den yngre generationen och alla inbjöds att ta med sina barn och ungdomar till gudstjänsten. När

⁹⁴ Heuser, "Outlines", 190–192.

⁹⁵ Taylor, *Violent Take It*, 167–169.

Copelands svärson George Pearson började tala, som tillsammans med sin fru leder församlingen, lät det mest som en vanlig predikan menad att lyfta ungdomars roll att forma framtiden och vikten av att den kristna tron traderas till nästa generation. Vi fick reda på att efter predikan skulle alla ungdomar bjudas fram för att få förbön av församlingsledningen inklusive Copeland. Så långt inget märkvärdigt. Men ju längre predikan fortskred började jag ana att det inte handlade om ungdomars överlåtelse till kristen tro så mycket som att de skulle vara politiskt aktiva och särskilt rösta republikanskt. Det politiska fokuset blev uppenbart när en storbild lades upp på skärmarna som visade en beräkning över vilka kommande presidentval ungdomar i olika årskullar skulle kunna delta i. Ännu mer tydligt blev det när ungdomspastorerna i församlingen bjöds fram för att berätta om sin verksamhet. De förklarade att i deras strategi försöker ledarna medvetet forma barnen redan från tidiga år att hålla samma politiska kurs. Och när det väl var dags för den utlovade förbönen visade det sig att även den var politiskt riktad; ungdomarna skulle få handpåläggning av församlingens ledare för att de skulle få kraft att rösta ”rätt” under alla kommande val.

Copeland och hans närmaste medarbetare är långt ifrån ensamma inom trosteologin att omfamna dominionmotivets politiska uttryck. Andra nyckelledare inom rörelsen har också satt en politisk kurs. Exempelvis har den inflytelserika trospredikanten Andrew Wommack sagt att det är ”demonisk villfarelse” att göra motstånd mot Trump och att det är i sig ”ett tecken på ändens tid”.⁹⁶

Inom den nordamerikanska neopentekostala rörelsen i allmänhet har dominionteologin stor påverkan, vilket en snabb överblick över nyhetsflödet i *Charisma Magazine* räcker för att bekräfta. *Charisma* räknas som det ledande mediaforumet för neopentekostaler och är en betydande aktör i spridningen av dominionteologiskt influerat stöd för Trump.⁹⁷

⁹⁶ Greg Price, ”Donald Trump Opposition a Sign of End Times and ‘Demonic’ Right-Wing Pastor Claims”, *Newsweek* (2018), online: <https://www.newsweek.com/trump-end-times-demonic-1007338>.

⁹⁷ Se Trangerud, ”American Cyrus,” 16; Taylor, *Violent Take It*, 97.

Grundaren Stephen Strang omfamnar dominionteologin och är en förkämpe för Trump.

Dessa mer anekdotiska utläggningar är menade att visa på strömningar och den bredare påverkan som dominionteologin har. Det krävs vidare forskning för att mer tydligt visa på likheter, skillnader och hur härskar-motivet omformuleras i olika kontexter.

KRITISK TEOLOGISK BELYSNING AV DOMINIONTEOLOGIN

Att det är viktigt att känna till något om dominionteologin borde vid detta laget vara givet, särskilt för de som är intresserade av evangelikal och pentekostal teologi och dess politiska kopplingar. I det som följer ämnar jag kritiskt diskutera dominionteologin utifrån pentekostal teologi och världsbild. Då dominionteologin uppstått inom neopentekostala rörelsen blir en pentekostalt formad kritisk analys extra relevant. Inom ramen för denna artikel har jag inte möjlighet att gå in i detalj utan väljer att belysa tre områden – eskatologi, pneumatologi och kristologi – där dominionteologin skaver mot pentekostala trosföreställningar. Min huvudpoäng är att dominionteologin bär på tre uppenbara teologiska tillkortakommanden: bristande vision av framtiden, bristande syn på den helige Ande och bristande förståelse av vad som utgör sann makt i ljuset av Kristus. Dessa brister gör att dominionteologin skapar spänningar mot ett pentekostalt etos. Jag skriver fram detta främst genom att använda material som har direkt relation till pentekostal teologi och forskning brett definierat.

ESKATOLOGISK BRIST

Dominionteologins fokusering på Guds rike och kyrkans roll att etablera riket här och nu kan vid första anblick låta som en arketyper av det som kallas *överrealiserad eskatologi*,⁹⁸ alltså den typ av teologi som föregriper Guds framtida rike med löften och förhoppningar om ett redan förverkli-

⁹⁸För en koncis introduktion till övriga eskatologiska synsätt se Teigen, ”Profetiene”, 296–297.

gat – realiserat – rike. Grundproblemet i detta synsätt är att man feltolkar vilken tid kyrkan är i och förbiser den dialektik som är tydlig i Nya testamentets undervisning om Guds rike, där Guds rike redan nu har in-
augurerats genom Jesushändelsen och Andens utgjutande, men väntar på sin framtida fullbordan vid Jesus återkomst (*parousia*). Genom Anden kan kyrkan uppleva försmaker av Guds rike och få kraft att göra guds-
rikestecken, väl medvetna om att det är i framtiden (*eskaton*) som hon får äta sig mätt och se löftenas totala uppfyllelse.⁹⁹ Den pentekostala teologen Steven Land har i sin forskning poängterat hur pentekostalismen är for-
mad av en tydlig eskatologisk riktning. Hjärtats passion för Guds rike är kärnan inom pentekostal tro och liv, menar Land. Han är tydlig med att det inte handlar om någon överrealiserad eskatologi som förväntar sig fullhet här och nu. Alla Andens gåvor ska i stället tolkas som framåtrik-
tade och proleptiska tecken på Guds kommande värld,¹⁰⁰ och han varnar för att de pentekostala troende som försöker komma undan spänningen av Guds rike som nu-men-ännu-inte hamnar i dilemman och problem förr eller senare – något som är tydligt i pentekostal historia och nutida uttryck.

Även om Wagner själv, och flera forskare med honom, menar att nyckeln till att förstå dominionsteologi ligger i deras förändrade eskatologiska synsätt – en segrande eskatologi – skulle jag hävda att det är i tolkningen av vad som hände i början, snarare än vad som kommer i slutet, som är avgörande för teologins utformning.¹⁰¹ Jag menar att dominionsteologin lider av en eskatologisk brist och att deras narrativa förståelse av Bibelns frälsningsberättelse har en överbetoning på början, snarare än slutet. I stället för en teologi formad av framtiden är dominionsteologin formad av hur den läser historiens början. Det framkommer tydligt när dominion-

⁹⁹ För en introduktion till paulinsk eskatologi, se Mikael Tellbe, *Med framtiden i ryggen* (Örebro: Libris, 2013). För en introduktion till uppenbarelseboken, se Mikael Tellbe, *Lammet och Odjuret* (Örebro: Libris, 2017).

¹⁰⁰ Steven Land, *Pentecostal Spirituality: A Passion for the Kingdom* (Sheffield: Sheffield Academic, 1993), 177.

¹⁰¹ Wagner, *Dominion*, 57–74.

teologer lägger ut de bibliska grunderna för sin tro. Alla tar nämligen avstamp i en unik tolkning av 1 Mos 1–3 som sedan påverkar deras förståelse av frälsningsberättelsen. Fem centrala motiv är tydliga:

- (1) Gud gav Adam och Eva total auktoritet att härska och lägga jorden under sig;
- (2) de första människorna följde Satan och förlorade härskarauktoriteten över jorden till Satan som sedan styrde världen;
- (3) Jesus kom för att besegra Satan och återställa härskarmakten till människor, det vill säga kyrkan;
- (4) kyrkans uppdrag är att fullborda Adams och Evas ursprungliga mandat att lägga jorden under sig och etablera Guds rike i Andens kraft; och
- (5) Jesus kommer när kyrkan har färdigställt uppgiften.

Avsaknaden av en tydlig framtida, eskatologisk riktning är slående. Det är inte en ”hoppets teologi” som längtar efter att gripa tag i något helt nytt, ”vad ögat inte sett och örat inte hört och människans hjärta inte anat” (1 Kor 2:9–10), och som vill leva i ljuset av framtidens löften. I stället har man blicken fäst bakåt och drivs av en passion att göra jorden som Eden igen.

Varför blir en bakåtblickande hållning problematisk? Den pentekostala teologen Peter Althouse fokuserar sin forskning på att formulera en eskatologi för den pentekostala traditionen. Som insteg vill Althouse, inspirerad av den tyske teologen Jürgen Moltmann, understryka att all kristen tro har en framtida riktning och att eskatologi bestämmer teologi.¹⁰² Vår förståelse av vad som är historiens slut och Guds framtid måste forma allt annat vi tror. Våra eskatologiska övertygelser har därför avgörande betydelse. Om vi lyssnar till Althouse ska alltså *inte* början av historien – vad som hände i Eden – få den största teologiska påverkan på hur pentekostala ser på sitt uppdrag i världen utan i stället ska det framtida hoppet sätta riktning och ge inspiration.

¹⁰² Peter Althouse, ”Pentecostal Eschatology in Context: The Eschatological Orientation of the Full Gospel” i *Perspectives in Pentecostal Theology: World Without End*, red. Peter Althouse och Robby Waddell (Eugene: Pickwick Publications, 2010), 205–231 (205).

Vikten av eskatologi för kyrkans tro och liv framkommer med tydlighet i en pedagogisk metafor myntad av bibelvetaren Christopher Wright. Wright använder bilkörning som bild och konstaterar att det inte går att köra en bil genom att bara titta i backspeglarna.¹⁰³ Detta egentligen helt självklara faktum bär på mycket vishet och har direkt relevans för våra syften. Dominionsteologin försöker nämligen ta kommandot över kyrkans styrning genom apostlar och profeter som har satt blicken bakåt mot ett förlorat härskarmandat i Eden. Därmed har man tappat blicken framåt genom vindrutan och riskerar att förr eller senare hamna i diket – vissa, och jag med dem, hävdar att dikeskörningen hände förr snarare än senare. Det är i grund inte en överrealiserad eskatologi så mycket som det är en överrealiserad *protologi*. Med andra ord, ett försök att här och nu återgå till och förverkliga urhistorien.

Som tidigare nämnts har Land argumenterat för att pentekostalismens hjärta är ett patos för Guds framtida rike.¹⁰⁴ Den djupa eskatologiska längtan är helt och hållet avgörande för att pentekostal spiritualitet ska behålla sin form, menar Land. En sant profetisk rörelse – som dominionsteologin menar sig vara – måste vara formad av och leva ut ur den bibliska berättelsen. Bibelns berättelse har sitt narrativa driv riktat mot Guds framtid då himmel och jord förenas. All form av pentekostalt politiskt och socialt engagemang handlar därför om att i Andens kraft ge försmaker av Guds befriande och frälsande rike. I ljuset av detta ser vi hur den protologiska längtan inom dominionsteologin som leder blicken till backspeglarna istället för genom vindrutan, därför går stick i stäv mot pentekostal andlighet.

Ett annat bekymmer är att den bakåtriktade önskan att återta det som gått förlorat i Eden i grund är nostalgisk. Drivkraften i nostalgi ska man inte ta för lätt på. Bibelvetaren Walter Brueggemann visar i sin utläggning av en ”terrortext” ur Psaltaren, som verka förespråka infanticid, att psalm-

¹⁰³ Christopher J. H. Wright, *The Mission of God: Unlocking the Bible's Grand Narrative* (Downers Grove: IVP, 2006), 407.

¹⁰⁴ För en kritisk läsning av Lands tes och ett argument för att riktningen inom samtida pentekostalism i grunden är kristologisk och pneumatologisk delaktighet, se Jang Yob Kim, ”Pentecostal Eschatology in Context: The Eschatological Orientation of the Full Gospel” (Avhandling: Birminghams universitet, 2019).

istens ”Lycklig är den som får gripa dina späda barn och krossa dem mot klippan” (Ps 137:9) bubblar fram ur en tillbakablickande längtan att återställa förlorad nationell välsignelse och makt.¹⁰⁵ Psalmen börjar nämligen med hur Guds folk i exil satt i förtvivlan vid Babels floder och tänkte på Sions förlorade prakt och privilegier (Ps. 137:1). Med detta hjälper Brueggemann oss att se att det finns en nära koppling mellan nostalgi och våld.

Skulle dominionsteologins nostalgiska längtan efter att återfå förlorat härskarmandat kunna leda till våldsamheter, att man är redo att handgripligen bekämpa dem som man tycker står i vägen? Även om Wagner och andra ledande förespråkare aldrig uppmuntrar kristna att ta till våld verkar efterföljare av dominionsteologin ändå redan antingen agerat våldsam eller varit mycket nära våldsamheter.¹⁰⁶ Matthew Taylor visar sin nytgivna bok *The Violent Take It by Force* hur stormningen av kongressen i Washington den sjätte januari 2021, där flera personer miste livet, på många sätt var påverkad av dominionsteologin.¹⁰⁷ Även om ingen dominionsteologisk kristen faktiskt utövade våld kan deras närvaro, retorik och agerande ses som djupt problematisk. Brueggemanns insikt är helt rätt: nostalgiskt tillbakablickande leder lätt till våld. Den teologiska berättelse som formar dominionsteologins världsbild är i grund nostalgisk i sin längtan att återerövra sin härskarposition. Denna drivkraft är inte neutral utan kan motivera till att man handgripligen agerar mot de som man tycker hindrar ett återställande. Jag menar inte att en protologisk nostalgi är den enda anledningen till att dominionsteologin fått våldsamma uttryck. Forskning visar också hur den typ av andlig krigföring som innehåller våldsam andlig retorik kan motivera till våldsamheter.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Ken Camp, ”Resist the Seductive Lure of Nostalgia, Brueggemann urges,” *Baptist Standard* (2018), online: <https://www.baptiststandard.com/news/texas/resist-the-seductive-lure-of-nostalgia-brueggemann-urges/>.

¹⁰⁶ Se Taylor, *Violent Take It*, 243–244.

¹⁰⁷ ”When you dig a bit deeper, you’ll see signs of [NAR] charismatic influence everywhere on January 6” (Taylor, *Violent Take It*, 3); Gagné, *American Evangelicals*, 90–93. För exempel på hur dominionsteologin och andlig krigföring kan leda till fysiskt våld inom andra geografiska kontexter se Garrard, ”Hidden in Plain Sight”.

¹⁰⁸ Se Garrard, ”Hidden in Plain Sight”; Taylor, *Violent Take It*, 1–13.

Hur har förskjutningen från eskatologi till protologi kunnat ske? För att besvara denna fråga är det värt att påminna oss om att pentekostalismen inte bara har en framtida riktning utan också en djupgående längtan att återvända till fornkyrkans upplevelse av Andens kraft. De tidiga pentekostalerna ville återskapa den ursprungliga kyrkan.¹⁰⁹ I det som kommit att kallas *pentekostal primitivism* önskar troende restaurera kyrkan så att apostlagärningarnas församling ska bli verklighet idag. Men den pentekostala teologen Wolfgang Vondey menar att det är ett missförstånd att tro att pentekostala troende vill återvända till pingstdagen och repetera dess händelser. Snarare handlar det om att utgjutandet på pingstdagen har pågående relevans och formar den berättelse troende ser sig som delaktiga i och som de vill ska forma deras livsvärld.¹¹⁰ Denna berättelse, som har sin början på pingstdagen, är i grunden *framåtriktad* och ser fram emot ett *eskaton* då hela världen blir döpt i den helige Ande och överflödar av Guds livgivande närvaro och kärlek. Även om så är fallet kan man möjligen ändå urskilja en form av *protologi* som inte för oss ända tillbaka till Eden, utan väljer att stanna vid pingstdagen. Möjligen är det den pentekostala restorationismen – grundlängtan att återskapa fornkristen domen – som dominionteologin manipulerat och riktat förbi pingstdagen mot Eden. Den bibliska pingstdagen utgör själva hjärtat för pentekostal tro och liv; det är pentekostalismens teologiska symbol.¹¹¹ Kan man säga att Eden är den teologiska symbolen för dominionteologin? Jag vill mena det. Eden bär på större hermeneutisk och teologisk vikt inom dominionteologin än pingstdagen.

Min önskan är inte att försöka skriva dominionteologin utanför pentekostalismens gränser. Det är inte möjligt att forma ett sådant argument, vare sig historiskt eller teologiskt. I stället vill jag visa på hur teologin skaver mot grundläggande pentekostala övertygelser och att pingstdagens

¹⁰⁹ Ulrik Josefsson, *Liv och över nog: Den tidiga pingströrelsens spiritualitet* (Skellefteå: Artos, 2005), 337.

¹¹⁰ Wolfgang Vondey, *Pentecostal Theology: Living the Full Gospel* (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 16.

¹¹¹ Vondey, *Pentecostal Theology*, 38.

formativa roll för pentekostal tro och liv omförhandlas. Detta märks särskilt i den pneumatologiska brist som går att identifiera inom dominionteologin.

PNEUMATOLOGISK BRIST

Dominionteologin betonar den helige Ande. Andens roll att ge kraft till kyrkan för att etablera Guds rike är ett tydligt återkommande tema. Anden smörjer människor till apostlar och profeter för att leda kyrkan till triumf. Profetiska tilltal ligger till grund för dominionteologins utformning och uttryck. Andlig kartläggning och strategisk andlig krigföring är också praktiker som bär pneumatisk vikt. Man kan därför vid en första anblick tycka att läran om Andens person och verk står sig stark inom dominionteologin, men jag menar att i grunden lider teologin av en begränsad och bristfällig pneumatologi.

För att förstå hur dominionteologin reducerar Andens roll i världen är det viktigt att inse hur de ser verkligheten uppdelad i två sfärer: Guds sfär och Satans sfär. Dessa är helt åtskilda. Vi påminner oss om att i deras tolkning tog Satan över styret av världen genom Adam och Evas fall och regerade till dess att Jesus kom. De tolkar Guds avbild i människan funktionellt – det har att göra med människans uppdrag som gick förlorat till Satan vid människans uppror mot Gud. Men denna läsning innebär en mycket begränsad förståelse av Andens verk. Deras tolkning lämnar inget utrymme för Andens närvaro i skapelsen, som livgivare och upprätthållare, eller för Anden som Guds frälsande närvaro som befriar sitt folk och som för skapelsen till nyskapelse. Där pentekostal frälsningslära betonar Anden som central aktör genom *hela* Bibelns berättelse ger dominionteologin Anden inget sådant utrymme.¹¹² Anden är så gott som frånvarande från syndafallet till dess Jesus kom och Anden blev utgjuten på pingstdagen.

¹¹² Se Steven M. Studebaker, "Soteriology: A Story of the Spirit" i *Third Article Theology: A Pneumatological Dogmatics*, red. Myk Habets (Minneapolis: Fortress, 2016), 233–250.

När pneumatologin reduceras på detta sätt och Anden inte ges den plats som den bibliska berättelsen faktiskt ger Anden får det demoniska desto större utrymme. En underutvecklad pneumatologi står vid sidan om en överutvecklad demonologi med praktiker av andlig kartläggning, strategisk krigföring osv som tidigare inte haft någon plats inom pentekostal spiritualitet. Däremot ska poängteras att den grundläggande övertygelsen om en andlig kamp och demonisk verklighet är en del av den övergripande pentekostala världsbilden och därför inget jag önskar dekonstruera här.¹¹³ Det som gör att dominionsteologin står ut och skapar spänningar är det mått av inflytande den tillskriver det demoniska, och särskilt de praktiker som sedan utformas i respons. Fruktan och oro präglar troende som lever i en världsbild där den helige Andes plats har reducerats och hela världen tillskrivs den ondes inflytande.

Dominionsteologins bristfälliga syn på Anden för med sig en polariserad och dualistisk syn på verkligheten. En polariserad kategorisering formad av ett svart-vitt, allt-eller-ingenet tänkande präglar förståelsen av omvärlden. Hela världen är antingen under gudomlig eller demonisk styrning. Alla politiska och sociala positioner och institutioner främjar därför Guds rikes sak eller dess absoluta motsats. Människor delas upp i ett vi-och-dem-tänkande som inte bär några direkta tecken på att vara gästvänlig, lyssnande, öppen eller kärleksfull. Livet är en existentiell kamp på liv och död. Språket och metaforerna får därför en militant och konfrontativ ton. Utrymmet för nyansering och paradoxer blir minimalt. Detta blir särskilt tydligt i hur dominionsteologin förhåller sig till olik-tänkande politiska idéströmningar och icke-kristna religiösa traditioner som målas upp som helt och hållet fallna, tillhåll för demoniska makter som måste konfronteras och bekämpas i bön. I vissa situationer verkar andlig krigföring formad av dominionsteologin spilla över i fysiska våldshandlingar, något som har dokumenterats i Latinamerika.¹¹⁴ Men det

¹¹³ Förnekandet av andlig konflikt kommer med betydande teologiska konsekvenser. Vondey, *Pentecostal Theology*, 125–126, skriver: "The denial of spiritual warfare allows only for a static supernaturalism or for a naturalism disconnecting the divine from the reality of evil and sickness and thus from the existential struggle of creation."

¹¹⁴ Se Garrard, "Hidden".

som flera tongivande pentekostala teologer menar, att den helige Ande är utgjuten över allt kött, överflödar alla kategorier och är verksam i hela världen, i alla maktsystem, religiösa traditioner och sociala konstruktioner för att föra människor till kunskapen om Kristus och att det därför krävs större urskiljning och nyansering, är något som dominionsteologin motsätter sig. En mer utvecklad syn på Andens gränsöverskridande närvaro och verk övervinner en snäv dualism som överspönt behöver placera allt man möter i en av två kategorier: för eller emot; Gud eller djävulen.

En dualistisk världsbild, som har bristande utrymme för Anden och samtidigt överbetonar det demoniska, tappar bort det rent mänskliga som en möjlig kategori. Det som sker i världen är i grunden av andlig karaktär och härrör därför antingen från Gud eller djävulen. Att vissa fenomen skulle vara mänskliga och således neutrala förefaller som en näst intill omöjlighet. Analyser av dominionsteologin påpekar just bristen på neutralitet som en negativ konsekvens.¹¹⁵ Tanken att Guds avbild i människan helt förlorades i syndafallet visar också på en bristfällig förståelse om den nära relation som finns mellan Anden och *imago Dei* och att även den fallna människan samtidigt bär på något av Guds avbild.¹¹⁶

Dominionsteologin kretsar runt makt. Efterföljare är, enligt religionshistorikern René Gagné, som studerat rörelsen, dragna till makt som sådan och bär på ”en fascination av absolut makt”.¹¹⁷ Men maktmotivet är djupt problematiskt från en pentekostal horisont då det bär på en hierarkisk syn som är elitistisk och som skapar en Jesusbild oförenlig med Bibelns porträttering. I centrum för dominionsteologins berättelse står makt över skapelsen. Grundintrigen handlar om anförtrödd, förlorad och återvunnen auktoritet. Kyrkans profetiska uppgift, att härska och lägga jorden under sig genom att inta de sju bergen, bygger på en hierarkisk syn på makt där den person som sitter högst upp får tillträde till och rätten att

¹¹⁵ Se Haynes, ”Taking Dominion”, 219–220.

¹¹⁶ För en pneumatologisk dimension av *imago Dei*, se Lisa P. Stephenson, *Dismantling the Dualisms for American Pentecostal Women in Ministry: A Feminist-Pneumatological Approach* (Leiden: Brill, 2011).

¹¹⁷ Gagné, *American Evangelicals*, 85.

påverka allt under sig. Just metaforen bergstoppar som ska intas är mycket passande för denna pyramidformade syn på hur makt erövrar för att sedan utövas i ett flöde uppifrån-och-ner. Men denna förståelse är djupt problematisk från ett pentekostalt perspektiv. Pingstdagen utgör hjärtat för hur pentekostaler tänker sig Guds interaktion med världen och hur Guds kraft flödar. Pingstdagens vision är ett folk som tillsammans bär Guds kraftfulla Ande. Det demokratiska utgjutandet av Anden över allt kött, utan hänsyn till kön, ålder, etnicitet eller socioekonomisk bakgrund, fångas väl i det Roger Stronstad kallar "det allmänna profetadömet".¹¹⁸ Alltså, att smörjelsen med den profetiska helige Ande inte längre följer Gamla testamentets kategorier av huvudsakligen profeter, präster och kungar. I stället blir Joels profetia uppfylld:

Och det ska ske i de sista dagarna, säger Gud, att jag utgjuter av min Ande över allt kött. Era söner och era döttrar ska profetera, era unga ska se syner och era gamla ska ha drömmar. Ja, över mina tjänare och tjänarinnor ska jag i de dagarna utgjuta av min Ande, och de ska profetera. (Apg 2:17–18)

Det är alltså grundläggande inom en pentekostal tro att hela Guds folk får del av Andes smörjelse och kraft med betoning på ömsesidighet och delaktighet. Andens utgjutande vänder uppochner på strikta uppdelningar och hierarkiska maktsystem. Även om denna egalitära vision av ett allmänt profetadöme inte blivit fullt realiserad i den globala rörelsen går det inte att komma ifrån att den ändå utgör den pentekostala målbilden.¹¹⁹ Guds kraft flödar genom hela den Andesmorda gemenskapen ut i världen. Riktningen blir då snarare nerifrån-och-upp än tvärt om.

¹¹⁸ Roger Stronstad, *The Prophethood of All Believers: A Study in Luke's Charismatic Theology* (Cleveland: CPT, 2010). Se också Joel MacInnes, "Det allmänna profetadömet: Kyrkans profetiska roll enligt Uppenbarelseboken", *HYBRID* 3 (2025), 123–143.

¹¹⁹ Skillnaden mellan vision och verklighet blir mest tydlig i det som kallas "den pentekostala genderparadoxen," där kvinnor inbjuds till deaktighet i karismatisk tjänst men samtidigt begränsas i utövandet av ledarskap och institutionellt inflytande. Se Lisa P. Stephenson, "Prophesying Women and Ruling Men: Women's Religious Authority in North American Pentecostalism," *Religions* 2 (2011), 410–426.

Nära kopplat till denna kritik är också att dominionsteologin främjar en personcentrerad och elitistisk vision av kyrkans profetiska roll. Socialantropologen Naomi Haynes noterar i sin forskning hur dominionsteologin är mindre intresserad av hur den kristna gemenskapen i stort kan orsaka förändring utan fokuserar i stället på betydelsen av hur elitaktörer intar nyckelinstitutioner. Man förlitar sig på att insatser från ett fåtal utvalda och smorda personer ska sippra ner från toppen och nedåt i samhället.¹²⁰ Betoningen på apostlar och deras maktposition inom dominionsteologin styrker en hierarkisk och elitistisk bild av makt, vilket rör sig inom det Teigen benämner som ett imperialistiskt härskarparadigm.¹²¹ Wallnau låter denna bild av makt forma hans ekklesiologi där han tolkar ekklesia som den grupp som utöver formativt inflytande världen. Bilden av kyrkan blir som ”en politiskt-religiös, överstatlig och överkonfessionell härskar-klass”.¹²²

Även om pentekostalismen tyvärr ofta har fallit offer för en ”celebrity”-kultur som privilegierar karismatiskt smorda individer finns det starka argument för att det egentligen inte är förenligt med visionen av Andens utgjutande över allt kött och inte heller med det tidiga pentekostala etoset som hade fokus på en andedöpt gemenskap snarare än några utvalda VIP:s.¹²³ Walter Hollenwegers forskning var banbrytande för förståelsen av pentekostalt liv och tro. Han menade att de första tio åren av den pentekostala väckelsen var paradigmatiska och visar hjärtat av rörelsen och att senare utveckling måste speglas i dess ljus.¹²⁴ Därmed ska inte dagens utbredda kändiskultur inom pentekostalismen och särskilt i de neopen-tekostala grupperna räknas som rättvisande för ett pentekostalt etos där Anden ofta valde att verka genom *me onta* – de som ”inte är” (1 Kor 1:26) – de föraktade och dåraktiga som inte nått högt på den fallna världens värdeskala. Pingstdagen bär på löftet om vad James K. A. Smith

¹²⁰ Haynes, ”Taking Dominion”, 223.

¹²¹ Teigen, ”Profetiene”, 295.

¹²² Teigen, ”Profetiene”, 303, min översättning.

¹²³ Se Kately Beaty, *Celebrities for Jesus: How Personas, Platforms, and Profits Are Hurting the Church* (Grand Rapids: Brazos, 2022).

¹²⁴ Land, *Pentecostal Spirituality*, 13.

beskriver som ”bemyndigandet av de marginaliserade”.¹²⁵ I detta urskiljer Smith en subversiv princip i den pentekostala världsbilden: ”Andens revolutionära verksamhet stör och omkullkastar alltid de mäktigas status quo.”¹²⁶

Dominionsteologin drömmer om stora förändringar, men dessa är i själ och hjärta inte en omkullkastning av de rådande maktsystemen utan handlar i stället om ett utbyte av vem som sitter på toppositionerna. I detta saknas en profetisk kritik som avkläder de rådande maktstrukturerna och avgudarna och målar världen i kristologiskt konjunktiv, som om Jesus är Herre. Bland de otaliga profeter som finns i rörelsen saknas den sant profetiska tjänst som Brueggemann beskriver som att vara ”emancipated imaginers of alternative” som står fria från de dominerande övertygelserna och genom andeingiven föreställningsförmåga vågar måla upp en alternativ vision av framtiden som utmanar den etablerade ordningen och öppnar upp för nya möjligheter.¹²⁷ I stället verkar dominionsteologins profeter bekvämt inom denna världens maktparadigm och okritiskt omfamnar konsumtionssamhällets värderingar och handlingsmönster.¹²⁸

KRISTOLOGISK BRIST

Att Jesus är den smorde kungen håller dominionsteologin helt med om, men det som orsakar spänning är hur de tolkar Jesus konungslighet och hur kyrkan ska leva i efterföljelse.¹²⁹ Jag hävdar att dominionsteologin har anammat en världslig och därför ohelgad syn på vad det innebär att Jesus

¹²⁵ James K. A. Smith, *Thinking in Tongues: Pentecostal Contributions to Christian Philosophy* (Grand Rapids: Eerdmans, 2010), 45.

¹²⁶ Smith, *Thinking in Tongues*, 45, min översättning.

¹²⁷ Walter Brueggemann, *From Judgment to Hope: A Study of the Prophets* (Louisville: Westminster John Knox, 2019), vii–viii. Se också idem, *The Prophetic Imagination* (Minneapolis: Fortress, 2001). Brueggemanns tankar har fått god ingång inom pentekostal teologi. Något jag önskar är att han utöver den praktiska och lingvistiska profeten också utvecklar den karismatiska profeten.

¹²⁸ För en kritik av konsumtionssamhället som en avgud, se Harvey Cox, *The Market as God* (Cambridge: Harvard University Press, 2016).

¹²⁹ För en välskriven och intressant analys av nyapostolisk kristologi, se Arne Helge Teigen, ”Karismatisk prototyp-kristologi, kvantefysikk og nevrovitenskap: En undersøkelse og vurdering av karismatisk-teologiske begrunnelser for at kristne kan gjøre undergjerninger som Jesus”, *Theofilos* 14/1–2 (2022), 63–83.

är kung och hur han utövar sin makt. Religionshistorikern Virginia Garrard har studerat dominionteologins spridning och påverkan på latin-amerikansk kristenhet. Hon noterar att en särskild kristologi framträder som utmärkande: ”En av markörerna för dominionteologin i synnerhet är en nytolkning av Jesus som en muskulös, aggressiv, hypermaskulin figur.”¹³⁰ Garrards insikt är rättvisande även i andra geografiska kontexter. I mina möten med följare av dominionteologin i USA och Afrika stöter jag ofta på denna typ av vad vi kan kalla ”kristologi på steroider”. Den bibliska metaforen av Jesus som lejonet av Juda används särskilt för att porträttera Jesus persona på ett sätt som avspeglar dominionteologins ideal.

Dominionteologins kristologi skaver mot pentekostal teologi som snarare menar att Jesus makt var kärleksfull, ödmjuk och kenotiskt självutgivande. Det är till denna korsformade makt troende blir döpta i Anden.¹³¹ Den bild av Jesus som dominionteologin bär på är därför djupt problematisk.¹³² När den pentekostala pastorn och teologen Gregory Boyd responderade på Wagners dominionteologi och syn på andlig krigföring lyfte han just kristologin som central för hur troende ska leva här och nu. Boyd skriver:

Att anta Jesus gudsförtröstan, självuppoftande och ständigt motkulturella livsstil är det primära sättet att föra krig mot de fallna makterna och uttrycka den unika auktoritet vi har i Kristus. Det är inget fel med att be mot makterna, men vårt totala fokus bör ligga på att manifestera Jesus seger över de fallna makterna *genom att leva som han levde*.¹³³

Notera hur Boyd, likt stora delar av pentekostalismen, använder Jesus som hermeneutisk lins. Därför motsätter han sig tanken på Jesus som

¹³⁰ Garrard, ”Hidden”, 3. För en liknande kristologi inom klassisk trosteologi se Coleman, *Globalisation*, 146–150.

¹³¹ För en introduktion till pentekostal kristologi se Frank Macchia, *Jesus the Spirit Baptizer: Christology in Light of Pentecost* (Grand Rapids: Eerdmans, 2021), särskilt 301–320.

¹³² För reflektioner runt den kristologi som finns i C. Peter Wagner, se Maria Gustin-Bergström, ”Blir Kristus igenkänd vid sin återkomst? Den kommande Kristus inom New Apostolic Reformation” (Kandidatuppsats: ALI, 2021).

¹³³ Gregory Boyd, ”Response by Gregory Boyd,” i Beilby och Rhodes, *Spiritual Warfare*, 215, min översättning och kursivering.

dominerande och som utövar makt ovanifrån och ner. I stället för en kristologi på steroider vill Boyd peka på att en ödmjuk, korsformad kristologi måste forma hur pentekostaler tänker sig kyrkans profetiska roll i samhället:

Jag hävdar att vårt enda kall är att tjäna, inte ta över, och att till och med verka förlora när det behövs, inte vinna ... Jag tror att vi en dag, när Kristus återvänder, kommer att "råda och regera" med honom (2 Tim 2:12; Upp 5:10; 20:6; 22:5). Detta har varit mänsklighetens uppgift och kallelse från första början (1 Mos 1:26–28). Men tills den tiden kommer är det vår kallelse att ödmjukt följa Jesus på vägen till korset.¹³⁴

Boyd för in ett tydligt eskatologiskt perspektiv där kyrkans uppdrag att råda och regera ligger i framtiden och att uppgiften nu är att leva kristus-format och därmed vara villiga att leva på ett sätt som gör att troende ser dåraktiga ut och som att de drar det kortare strået. Boyd skriver om Jesus att

han manifesterade Guds rike och förde krig mot de fallna makterna genom att undvika alla ogudaktiga och avhumaniserande aspekter av samhället som underblåser dem och genom att leva ett liv i självuppoftande tjänst, även i relation till sina fiender och så ända in i döden. Vår mest grundläggande uppmaning är att helt enkelt imitera detta exempel och samtidigt lita på att Gud ska styra över denna fallna värld tills Kristus återvänder.¹³⁵

Boyd har tidigare gjort klart att han inte motsätter sig tanken på en andlig konflikt och att troende i vissa fall kan behöva be mot andemakter av olika slag. Men då Jesus utgör exemplet för det andefyllda livet är det från honom som vi lär oss hur vi ska leva ut vårt uppdrag vilket är i ödmjukt tjänande. Att härska och regera på jorden ser Boyd som en djävulens frestelse för kyrkan och händer bara när troende förlorat blicken på den bibliske Jesus. Och för att verkligen få fram sin poäng lyfter Boyd också in kyrkans mindre smickrande historia som avskräckande:

¹³⁴ Boyd, "Response by Gregory Boyd," 215, min översättning.

¹³⁵ Boyd, "Response by Gregory Boyd," 215, min översättning.

Om historien lär oss något, borde det vara att det är katastrofalt för kyrkan, såväl som för staten, att ha kristna "härska och regera". I Jesus namn började kyrkan förlita sig på makt *över* andra för att uppnå sina mål snarare än makt *under* andra – kraften i självuppoftande kärlek. Faktum är att kyrkan "militant och triumferande" alltför ofta tvingade fram omvändelser, förföljde kättare, torterade oliktankande och slaktade fiender.¹³⁶

Boyd's kritik är tydlig och skarp: Dominionsteologin grundas inte bara på en mycket bristfällig kristologi, utan även på en dito historiesyn. Även om kyrkohistoria inte alltid vägt direkt tungt när pentekostaler format sin teologi måste i alla fall den Jesusbild som Nya testamentet målar upp få pentekostaler att ifrågasätta dominionsteologins grundtes om att kyrkan ska inta bergstopparna för att råda och regera. Jesus sade att det är de ödmjuka som kommer ärva jorden (Matt 5:5).

För att summera noterar vi att dominionsteologin återfinns i tre historiska typer varav den neopentekostala är den som fått störst genomslag globalt sett. Dess spridning gör den viktig att känna till. Men visionen av att kyrkan ska regera genom att dominera bär på teologiska brister, särskilt gällande synen på Guds framtid och vilken roll den spelar i teologin i stort, synen på den helige Ande är begränsad och bilden av vad som utgör sann makt leder till en skev förståelse av Jesus och vad det innebär att följa i hans fotspår.

AVSLUTNING

I denna artikel har jag beskrivit hur man kan urskilja tre tydliga sätt som neopentekostala troende har tolkat uppdraget att råda och lägga jorden under sig: missionera, konsumera och dominera. Av särskilt intresse har varit att granska den neopentekostala dominionsteologins tro och praktik som ser kyrkans profetiska uppdrag som att inta nyckelpositioner i samhället för att därifrån utöva makt som realiserar Guds rike på jorden.

¹³⁶ Boyd, "Response by Gregory Boyd," 214, min översättning.

Denna syn har stor påverkan på global pentekostalism, har inflytande på internationell politisk nivå och även inom svensk frikyrklig kontext. Sin påtagliga framgång till trots är det ett stort bekymmer att dominionteologin är teologiskt bristfällig och strider mot flera grundläggande pentekostala övertygelser. I artikeln har jag valt att lyfta brister i eskatologi, pneumatologi och kristologi. För att spela på ett äldre amerikanskt baptistiskt talesätt om att blanda politik och religion: ”Om man blandar hästdynga och glass gör det inte så mycket med dyngan, men det förstör sann-
 erligen glassen.”¹³⁷ I överförd mening menar jag att de neopentekostala maktambitionerna i dominionteologin inte är grundade i en god läsning av Bibelns frälsningsberättelse, i en robust förståelse av Anden eller en trogen kristologi, vilket gör att det man sedan blandar dominionteologin med kommer att tappa sin ursprungliga form och goda smak – det är något pentekostal teologi måste vara uppmärksam på. Ett citat från den pentekostala teologen Dale Coulter tjänar väl som avslutning. Efter att ha behandlat både trosteologi och dominionteologi summerar han:

Frågan är inte om pingst-karismatiskt kristna ska engagera sig i den politiska processen, inneha politiska ämbeten eller ens äga rikedomar. *Frågan är hur man teologiskt prioriterar dessa frågor.* De bör aldrig bli en del av kyrkans uppdrag eller vara målet för den kristna existensen. Kyrkan bör inte se framgång i relation till politiskt eller kulturellt kapital, utan i relation till sitt uppdrag att förkunna evangeliet i ord och handling.¹³⁸

¹³⁷ John Fea, *Believe Me: The Evangelical Road to Donald Trump* (Grand Rapids: Eerdmans, 2018), 143.

¹³⁸ Dale Coulter, ”Challenges Ahead for Pentecostal-Charismatic Christianity,” *Firebrand Magazine* (2022), online: <https://firebrandmag.com/articles/challenges-ahead-for-pentecostal-charismatic-christianity>, min översättning och kursivering.